

BANKACILIK YOLUYLA KARA PARA AKLANILMASI VE ALINMASI GEREKEN KARŞI ÖNLEMLER

Hasan DURSUN

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku (İdare Hukuku)
Doktora Öğrencisi.

Kasıtlı işlenen her türlü suç faaliyetinden elde edilen para, mal veya getiri olarak tanımlayabileceğimiz kara para ve kara paranın mali sisteme sokulması olarak adlandırabileceğimiz kara para aklama, Türkiye'nin mali, ekonomik ve sosyal sisteminde derin yaralar açacak şekilde büyük boyutludur. Bazıları, Türkiye'de aklanan yıllık kara para miktarını 50 milyar \$, bazıları ise 100 Milyar \$ olarak tahmin etmektedir. Kanımca, aklanan kara para miktarını tam olarak belirleyebilmek olanaklı değildir. Çünkü kara para aklama suçu da diğer ekonomik suçlar gibi doğası gereği gizlidir ve miktarını tam olarak belirleyebilmek olanaklı değildir. Ancak, Türkiye'nin 1994, 2000 ve 2001 yılında girdiği derin ekonomik ve mali krizlerin temel nedenlerinden birisinin, Türkiye'ye sokulan veya Türkiye'de aklanan büyük boyutlu kara paraların sonucu olduğu açıktır.

Gerçekten de, söz konusu kara paraların mali sistemine girmesi; parasal verilerde sapmaya yol açmakta ve kestirilemeyecek tarzda ani hareketlerle ülkeye girmesi veya yurt dışına çıkması, zaten belirlenmesi zor olan toplam parasal talebi daha da belirsiz hale getirmekte ve bunun sonucunda ise faiz ve döviz kurunda keskin iniş ve çıkışlara yol açmaktadır. Faiz ve döviz kurunda görülen keskin iniş ve çıkışların kaçınılmaz olarak ekonomik ve mali krize yol açacağı kuşkusuzdur.¹

Türkiye, son yıllarda, özellikle Orta Doğu, Kafkaslar, Merkezi Asya ve Doğu Avrupa Bölgeleri bakımından önemli bir bölgesel finans sektörü konumuna gelmiştir. Türkiye'nin, bölgesel finans sektörü konumuna sonucu Türkiye'de aklanan veya aklanarak Türkiye'ye getirilen kara paraların

¹ Karşılaştırınız (Karş.). Quirk, Money Laundering: Muddying the Macroeconomy, ss. 7-9.

boyutunda her yıl artış olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve uyuşturucudan elde edilen kazançların hareketi bakımından, Türkiye'nin, Avrupa ile Asya arasında geçiş köprüsü konumunda bulunmasından yararlanan Türk organize suç grupları, Avrupa'ya yapılan uyuşturucu kaçakçılığı açısından önemli bir yer edinmişlerdir. Bir başka deyişle, Türk organize suç grupları, Avrupa'ya yapılan eroin kaçakçılığının önemli bir kısmını kontrol etmektedir. Eroinden elde edilen kazançlar; söz konusu gruplar tarafından Türkiye'ye çeşitli yöntemlerle sokulmaktadır. Organize suç grupları; eroinden elde ettikleri paraları, Türkiye'ye sokarken araba içerisinde nakit taşıma veya alternatif havale yöntemlerini kullanmaktadır. Bunun yanında, bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeden faydalanmak isteyen organize suç grupları; uyuşturucu kaçakçılığından elde ettikleri paraları önce Avrupa Bankalarına yatırmakta, daha sonra elektronik işlemlerle uluslararası hesaplara göndermekte, uluslararası hesaplara gönderilen paralar sonul aşamada Türkiye'ye sokularak ekonomi içerisinde değerlendirilmektedir. Türk organize suç grupları, elde ettikleri kirli paraları, Türkiye ekonomisine sokarken bazen paravan şirket veya bu amaçla kurdukları sahte organizasyonları kullanmakta, bazen ise doğrudan doğruya ulaşım araçlarına, lüks araba ve villalara, turistik tesislere, devlet bono ve tahvillerine yatırım yapmaktadır.²

Amerikan Devlet Sekreterliğinin yayımladığı 2008 yılı Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporuna göre; Türkiye'de kara para aklama faaliyetleri yalnızca bankalar yoluyla yapılmamakta, bu amaçla, banka-dışı mali kurumlar ve yeraltı ekonomisi de kullanılmaktadır. Söz konusu rapora göre, Türkiye'de kara para aklamanın geleneksel yöntemleri; nakit kaçakçılığı, banka havalesiyle ülke içi veya dışına para gönderme, ticaret sahteciliği, taşınmaz, altın ve lüks otomobil gibi yüksek değerli mal satın alınmasıdır. Yine söz konusu rapora göre, Türk organize suç grupları; Afganistan ve Pakistan'daki uyuşturucu satıcılarından aldıkları uyuşturucunun parasını, para ve altın kuryeleri, alternatif havale sistemi ve banka transferi yöntemlerini kullanarak ödemektedirler. Rapora göre, fonlar sık sık Birleşik Arap Emirlikleri, Pakistan ve diğer Orta Doğu ülkelerindeki hesaplara gönderilmektedir.³

Türk organize suç grupları özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kıyı bankacılığı yoluyla yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetlerine girişmişler ve yapılan kara para aklama faaliyetlerinin neredeyse hiç birisi ortaya çıkarılmamıştır. Türk organize suç gruplarının yaptıkları kara para aklama faaliyetlerinde dikkat çeken başka bir husus; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki kıyı bankalarından ağırlıklı bir şekilde yararlanılması olgusudur. Çünkü Kuzey

² Karş. Adomoli ve diğerleri, Organized Crime Around the World, s.73.

³ Bakınız (Bkz). (<http://www.state.gov/p/inl/rls/nrcrpt/2008/vol2/html/100809.htm>, Erişim Tarihi, 25.6.2008).

Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde neredeyse kurumsal denilebilecek nitelikte kara para aklama düzenekleri bulunmaktadır. Örneğin, Amerikan Devlet Sekreterliğinin yayımladığı 2008 yılı Uluslararası Narkotik Kontrol Stratejisi Raporuna göre; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin gereksinimiyle orantısız şekilde 14 banka kıyı bankası ve yaklaşık 50 paravan şirket bulunmaktadır. Rapora göre, kıyı bankaları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları ile iş yapmadığı gibi nakit para ile de uğraşmamaktadır. Bunun yanında, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde Türk vatandaşlarının sahip olduğu 18 casino da bulunmakta ve casinolar vasıtasıyla yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetine girilmektedir.⁴

Kara para aklanmasının, ekonomik, sosyal ve siyasal açılardan oldukça tehlikeli olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Gerçekten de, bir ülke, kara para aklanmasının önlenmesine çalışmaz veya kara paraya karşı etkili savaşım vermezse, o ülkenin ekonomik, sosyal veya siyasi yaşam kalitesi bundan olumsuz yönde oldukça ciddi bir şekilde etkilenir.⁵ Organize suç gruplarının işlediği kara para aklama olayları ise bu olumsuz sonuçlara ilave bir takım zararlara da neden olabilmektedir. Gerçekten de, organize suç grupları mali kurumlara sızabilmekte, yatırım yoluyla ekonominin önemli sektörlerini kontrol altına alabilmekte ve kamu görevlilerine, hatta, siyasilere bile rüşvet verebilmektedir. Organize suç gruplarının ekonomik ve siyasal etkileri sonucu sosyal doku zedelenebilmekte, toplumun ortak değerleri zayıflayabilmekte ve nihai sonuç olarak o toplumun demokratik kurumları büyük çaplı olarak zarara uğrayabilmektedir. Bundan başka, organize suç gruplarının etkisi yüzünden, demokratik sisteme geçiş aşamasında bulunan ülkelerin geçiş süreci de büyük ölçüde zarar görmektedir. Kara para aklamanın daha da tehlikeli olan yönü, kara para ile elde edildiği suç arasında ayrılmaz bir bütünlüğün bulunmasıdır. Kara para aklama mekanizması yüzünden suç, devingen olarak süreklilik kazanmaktadır.⁶

Bu incelemede önce kara para aklama suçunun yasal tanımı ile kara para aklama aşamaları üzerinde durulacak; daha sonra ise bankacılık yoluyla kara para aklama faaliyetlerine temas edilecek, en sonunda ise kara paraya aklamaya karşı etkin bir mücadele verebilmek ereğiyle bankacılık bağlamında alınması gereken önlemlere yer verilecektir. Kara paraya aklamaya karşı etkin bir mücadele verebilmek ereğiyle bankacılık bağlamında alınması gereken önlemlerin büyük çoğunluğunun terörizmin finansmanına karşı etkin bir savaşım açısından da geçerli olduğu unutulmamalıdır.

⁴ Bkz. (<http://www.state.gov/p/inl/rls/nrcrpt/2008/vol2/html/100807.htm>, Erişim Tarihi, 25.6.2008).

⁵ Kara para aklanmasının ekonomik yönden özellikle makro-ekonomik istikrar yönünden olumsuz sonuçları için bkz. Quirk, a.g.m., ss. 7-9.

⁶ Fazla bilgi için bkz. (http://www.oecd.org/fatf/MLaundering_en.htm).

I- KARA PARA AKLAMA SUÇUNUN YASAL TANIMI

26.9.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" başlıklı 282'nci maddesinde ise kara para aklama suçu konusunda şöyle bir hükme yer verilmiştir;

"Alt sınırı bir yıl veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkaran veya bunların gayri meşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar para cezası ile cezalandırılır.

Bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belirli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır.

Bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

Bu suçun işlenmesi dolayısıyla tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirine hükmolunur.

Bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunamaz."

Türk pozitif hukukunda kara para aklama suçu⁷ konusunda yer alan bu cezai hükümden başka, kara para aklamayla savaşımlar konusunda başka bir temel kanun da bulunmaktadır. 11.10.2006 tarih ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esaslar belirlenmiş ve söz konusu usûl ve esaslara aykırı davranışlar hakkında adli ve idari yaptırımlar öngörülmüştür. Bununla, birlikte, çalışmanın oylumunu (hacmini) büyütmemek için ve 5549 sayılı Kanunun hükümlerini ileride değerlendireceğimizden dolayı burada 5549 sayılı Kanunun hükümleri üzerinde durmayacağız.

⁷ Her ne kadar 11.10.2006 tarih ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 26'nci maddesinin 3'üncü fıkrasında; diğer mevzuatta yer alan "karapara" ibaresinden "suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri", "karapara aklama suçu" ibaresinden "aklama suçu" anlaşılır denilse de, kara para (black money) ve kara para aklama suçu (money laundering) kavramları evrensel bir kavram oldukları ve 5549 sayılı Kanunda, onlar yerine önerilen ibareler söz konusu kavramları tam olarak karşılamadığından, biz "kara para" ve "kara para aklama suçu" kavramlarını kullanmaya devam edeceğiz.

II- KARA PARA AKLAMA AŞAMALARI

Kimi durumlarda bir suç kazancından elde edilen getiri, herhangi bir aşamadan geçirilmeyerek doğrudan mali sisteme sokularak aklanılmaktadır. Ancak dikkat çekilmesini önlemek ve temiz para ile kirli paranın ayırt edilmesini olanaksız hâle getirmek için kara para aklayıcıları genellikle üç aşamadan oluşan bir aklama süreci sonucu kara parayı mali sisteme sokmaktadır.

Birinci aşamada; kirli işlerden elde edilen nakit kazançlar banka ve diğer finans kurumları aracılığıyla mali sistemin içerisine yerleştirilmektedir (plase edilmektedir). Yüksek miktarlardaki nakit işlemlerinin bildirilmesi zorunluluğu bulunan ülkelere, bildirim zorunluluğu bulunmayan miktarlarda çok sayıda hesap açılarak kirli paralar bu hesaplara yatırılmaktadır. Büyük miktardaki nakit paranın bildirim zorunluluğu bulunmayan çok sayıdaki küçük hesaplara yatırılması işlemine mantarlama (smurfing) denilmektedir. Bu aşamada, mantarlama yöntemine alternatif diğer bir yaklaşım, büyük miktarlardaki nakit paranın fiziksel olarak ülke dışından çıkarılarak bildirim zorunluluğunun daha esnek olduğu ülkelere yatırılmasıdır. Kara para aklamanın ikinci aşaması, kara parayı kaynağından ayırarak yetkililerin denetim ve gözetiminden kaçırma olarak ifade edilebilecek olan ayırma (layering) aşamasıdır. Kara para aklamanın son aşaması ise bütünleştirme (integration) olarak adlandırılabilir. Bu aşamada, suçtan elde edilen kazanç; şüphe çekmeyecek şekilde ve yasal bir görünüm kazandırılarak yasal ekonomiye sokulmaktadır. Bu aşamaya, gayrimenkul alımı ve kara parayı önleyici mevzuatın olmadığı ülkelerdeki bankacılık düzenindeki karmaşadan yararlanma gibi fiil ve eylemler örnek olarak gösterilebilir.⁸

III- BANKACILIK YOLUYLA YAPILAN KARA PARA AKLAMA FAALİYETLERİ

Ülkeler tarafından bankacılık kanalıyla kara para aklanmasının önüne geçilebilmesi amacıyla bir çok tedbir alınmasına rağmen, suçtan elde edilen gelirlerin temel olarak yatırıldığı yer olan bankalar, kara para aklanmasında hala önemli bir düzenek (mekanizma) oluşturmaktadır. Gerçi kara para aklayıcılar, güvenlik güçlerine bildireceği kaygısıyla bankalarda çok yüksek miktarda bir hesap açmaktan özenle kaçınmakta ve hesap açtırırken ek önlemler almaktadırlar. Kara para aklayıcıların hesap açtırırken aldıkları ek önlemlerden bir tanesi aşağıda ayrıntılı olarak anlatılacak olan mantarlama yöntemidir. Bu tekniğe göre, bildirim yükümlülüğünden kurtulabilmek amacıyla bildirim zorunluluğunun altındaki miktarlarda paralar, genellikle büyük miktarda bir

⁸ Savona ve diğerleri, Organized Crime Across The Borders (Preliminary Results), ss. 7-8.

hesaba çeşitli kereler yatırılmakta ve amaca ulaşıldıktan sonra söz konusu paralar başka bir ülkedeki hesaba transfer edilmektedir. Paranın gönderildiği ülkede ise, genellikle, havale yapılan hesaptan düzenli bir şekilde nakit çekilişi gözlemlenmektedir. Bu teknik vasıtasıyla kara para aklanmasına karşı devletlerin aldıkları tedbirlerin farkına varan kara para aklayıcıları, dikkati çekmemek ve yakalanmamak amacıyla 2000 \$, 3000\$ gibi küçük miktarlarda paraları birden fazla hesaba yatırmaya başlamışlardır.⁹

Bu kısımda bankacılık vasıtasıyla kara para aklanırken kullanılan yöntemler üzerinde durulacaktır. Ancak üç hususun zihinde sürgit bir şekilde tutulması yerinde olacaktır. Bunlardan ilki; aşağıda anlatılan kara para aklama yöntemlerinin yalnızca örnek olarak gösterildiği, tersine bir deyişle, tahdidi olarak (sayma usulüyle) gösterilmediğidir. Gerçekten de, bilişim teknolojileri ve finansal sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine paralel olarak her geçen gün yeni tip bankacılık yoluyla kara para aklama yöntemleri ortaya çıkmaktadır. Daha açık bir deyişle, günümüzde kara para aklayıcıları; bilişim teknolojileri ve mali sistemlerde kullanılan araçların çeşitliliğine paralel olarak bankacılık yoluyla her geçen gün yeni tür kara para aklama yöntemlerini bulmakta; bir başka deyişle, bankacılık yoluyla sınırsız denilebilecek sayıda kara para aklama yöntemleriyle kirliliği paralarını aklamaktadırlar. İkinci husus, kara para aklayıcılarının banka aracı kılınarak yaptıkları kara para aklama faaliyetlerinde özellikle son yıllarda profesyonel meslek mensuplarından (bankacı, muhasebeci, banker, avukat vb) yoğun bir şekilde yardım aldıklarıdır. Son olarak, aşağıda anlatılacak olan kara para aklama yöntemlerinin tümünde banka aracı kılınarak kara para aklanılmaktadır. Daha açık bir deyişle, yalnızca banka aracı kılınarak yapılan kara para aklama faaliyetleri, bankacılık yoluyla yapılan kara para aklama yöntemleri olarak adlandırılmıştır. Bu çerçevede, bankanın ilgisinin dolaylı olduğu kara para aklama faaliyeti, bankacılık yoluyla yapılan kara para aklama faaliyeti olarak değil, başka türlü bir kara para aklama faaliyeti olarak değerlendirilmiştir. Örneğin, bankaya yüklenilebilecek bir kusur olmaksızın bankadaki kara parasını çekerek onu fiziksel olarak ülke dışına çıkaran kimsenin yaptığı kara para aklama faaliyeti "bankacılık yoluyla yapılan bir kara para aklama faaliyeti" olarak değil "nakit kaçakçılığı" yöntemiyle yapılan kara para aklama faaliyeti olarak adlandırılması gerektiği unutulmamalıdır. Bu genel açıklamalardan sonra bankacılık yoluyla yapılan ve uygulamada sık rastlanılan kara para aklama yöntemlerinin sırasıyla tanıtılması yerinde olacaktır.

1- Banka Hesapları Yoluyla

Banka hesapları yoluyla kara para aklanılmasının değişik teknikleri bulunmaktadır. Bu teknikler aşağıda sırasıyla incelenecektir.

⁹ 1996-1997 Report on Laundering Typologies, FATF, ss. 4-5 (www.oecd.org/fatf/reports.htm).

a- Sahte İsimle Hesap Açılması

Önceleri, bankacılık yoluyla yapılan en yaygın kara para aklama yöntemi, *sahte isimle bankada hesap açılarak* yapılmaktaydı. Son yıllarda, ülkelerin, banka işlemlerinde müşterinin kimliğinin tespit edilmesini bankalara zorunluluk olarak yüklemesinden dolayı¹⁰ bankalarda sahte isimle hesap açılması olgusuna oldukça az rastlanmaktadır. Bununla birlikte, banka hesabının akraba, dernek veya kara para aklayıcısı hesabına iş gören kimseler adına açılarak kara para aklanılması olaylarına az da olsa rastlanıldığının unutulmaması gerekir.¹¹

b- Toplama Hesap Açılması

Bankacılık vasıtasıyla kara para aklanmasının diğer bir yöntemini, özellikle Afrika ve Asyalı etnik grupların kullandığı "*toplama hesap*" (*collection account*) yöntemi oluşturmaktadır. Bu yöntemde, gurbete giden göçmen veya işçiler; gurbette bir hesap açarak küçük küçük miktarlarda parayı söz konusu hesaba yatırmakta ve hesaptaki para belli bir miktara ulaşıncaya kadar bunu kendi ülkelerine göndermektedirler. Sık sık, göçmen veya işçilerin kendi ana vatanlarındaki hesaba, yurtdışından birbiriyle ilgisiz hesaplardan para geldiği gözlemlenmektedir. Bu yol, yurtdışında bulunan göçmen ve işçilerin kendi anavatanlarına para gönderme gibi tamamen yasal bir hizmete aracılık etmek için kullanılmasına rağmen, kirli kazançlarını aklamak isteyen organize suç grupları tarafından yasa dışı gayeler için de kullanılmaktadır.¹²

c- Hesaben Ödeme

Bu yöntem en fazla, uluslararası boyutlu faaliyet sürdüren kara para aklayıcıları tarafından tercih edilmektedir. *Hesaben ödeme* olarak adlandırılan bu yöntem şu şekilde işlemektedir: Yabancı banka veya banka toplulukları, mali bir kurumda vadesiz mevduat hesabı açmakta ve daha sonra müşterilerinin (müşterilerini de genellikle ülke dışına yerleşmiş bulunan kişi veya işyerleri teşkil etmektedir) bütün hesap ve çeklerini kendi banka veya banka topluluğunun yerel şubesindeki tek bir hesaba aktarmaktadır. Yabancı müşterilerin hesap üzerinde alt-hesap sahibi sıfatıyla imza yetkisi bulunmakta ve bu müşteriler normal uluslararası bankacılık işlemleri yapmaktadır. Hesaben ödeme yöntemi; "müşterini tanı" ilkesi ile şüpheli işlemleri bildirme ilkesinin uygulanmasını önemli ölçüde engellemektedir. Hesaben ödeme yöntemini müşterilerine sunan bir çok banka; söz konusu hesabı kullanan kimseler

¹⁰ Örneğin, 5549 sayılı Kanununun 3'üncü maddesine bakınız.

¹¹ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 5

¹² 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 5.

hakkında bilgi ve belgeye sahip değildir, dolayısıyla, bu yöntem büyük ölçüde kara para aklama tehlikesi ortaya çıkartmaktadır.¹³

d- Geçici Banka Hesabı Açılması

Bankacılık vasıtasıyla kara para aklanmasında kullanılan başka bir tekniği, *geçici banka hesabı* yöntemi oluşturmaktadır. Bu yöntemle, nasıl kara para amlandığını daha iyi anlayabilmek için gerçek hayattan alınmış bir örnek verilmesi uygun olacaktır: Bir soruşturma sonucunda; katma değer vergisi kaçakçılığından elde edilen bir takım kazançların, bir dizi geçici banka hesapları vasıtasıyla aklanıldığı ortaya konulmuştur. Kara para aklayıcısı, kirli kazançlarını belirli bir mali kuruma transfer etmiş ve hangi hesaba geçirme konusunda henüz kararını vermediği gerekçesiyle, bankadan, söz konusu parasını geçici bir hesapta tutmasını istemiştir. Aklayıcı bir kaç gün sonra bankaya, parasının nakit veya banka çekiyle ödenmesi talimatını vermiş, böylelikle işlemin hesaba kaydedilmemesini sağlamıştır. Olayı soruşturan soruşturmacılar, kara para aklayıcısının, söz konusu geçici banka hesabını, birden fazla mali işlemler için kullandığını da ayrıca tespit etmiştir. Yine soruşturma sonucu, kara para aklayıcısının, geçici hesapta toplanan fonlar için bankaya, kendisi tarafından yönetilen şirket adına aynı veya başka bankadaki hesaplara aktarma yapma talimatını verdiğini de ortaya koymuştur. Kara para aklayıcısı, şirkete yapılan transferi meşrulaştırmak için de, şirkete mal teslimatı yapmış gibi sahte faturalar tanzimi yoluna gitmiştir.¹⁴ Bu örnek, geçici banka hesabı yolunun kara aklamak amacıyla nasıl kullanıldığını ek bir açıklamaya gerek bırakmaksızın somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

e- Tutulan Adamların Banka Hesaplarının Kullanılması

Bankacılık vasıtasıyla yapılan kara para aklama faaliyetlerinde, ilginç bir yöntem; *tutulan adamların banka hesaplarının kullanılması* yoluyla kara paranın aklanmasıdır. Tutulan adamların banka hesaplarının kullanılması vasıtasıyla nasıl kara para aklanıldığını şu örnek gayet somut ve açık bir şekilde ortaya koymaktadır: Bir ülkenin mali istihbarat birimi, uluslararası bir fon transferiyle ilgili olarak üç finansal kuruluştan şüpheli işlem ihbarı almıştır. Polisin yaptığı incelemeler sonucunda, bazı kişilerin, bir kokain şebekesinin tahsilat işini yaptığı anlaşılmıştır. Söz konusu tahsilatçılar; çeşitli ticaret ve hizmet mensubu kimseleri seçerek eğitmişler ve seçtikleri kimseleri, kara para aklanması için hesaplarını kullanmaları ve bu kullanma karşılığında kendilerinin ilave bir takım kazanç sağlayacaklarını vaat etmişlerdir. Tutulan bu kimseler, parayı önce kendi

¹³ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, ss. 5-6.

¹⁴ 1999-2000 Report on Money Laundering Typologies, FATF, Case No 4, Bu raporun tam metni için bkz (www.oecd.org/fatf/FATF Docs_en.htm).

hesaplarına nakit olarak yatırmışlar, daha sonra, şebekenin tahsilatçıların gösterdiği hesaba aktarmışlardır. Şebeke için tutulan ticaret ve hizmet erbabı; bilgisayar, ithalat, ihracat, seyahat acentesi gibi değişik iş alanlarında faaliyet göstermekte idiler. Tutulan bu kişiler, hesaplarının para transferinde kullanılması karşılığında, şebekeden belli bir miktar komisyon almışlar, aldıkları komisyonları da sahte fatura tanzim ederek kendi işlerinden elde ettikleri kazanç olarak göstererek kendilerini temize çıkartmaya çalışmışlardır.¹⁵

Tutulan adamların banka hesaplarının kullanılması yöntemiyle para aklanıldığı durumlarda talimat veren müşterinin kimliğinin saptanmasında büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Özellikle, aşağıda görülecek olan kıyı bölgeleri kaynaklı fonlar ile yukarıda görülen hesaben ödeme şeklindeki kara para aklama olaylarında kimlik tespitindeki güçlük daha da artmaktadır. Bir ülke, telgraflı transfer suretiyle yapılan havalelerdeki mesaj içeriğinden müşteri kimliğini tespit etmekte büyük güçlüklerle karşılaştığını, hatta mesajların %25'inde talimatı veren müşteriye ait gerekli bilgilerin bulunmadığını ifade etmiştir. Yine, bazı ülkelerden, özellikle dağılan Sovyetler Birliği ile Doğu Bloğu ülkelerinden yapılan fon transferlerinde, müşteri kimliğine ait bilgilerin doğruluğu konusunda büyük kuşklar bulunmaktadır.¹⁶

2- Bankayı Ele Geçirme Yoluyla

Organize suç grupları, özellikle küreselleşme akımının görüldüğü 1990'lı yıllardan itibaren, banka ve banka dışı mali kurumlara sızmaya, hatta onları ele geçirmeye çalışmış ve bunda da başarılı olarak belli bir bölgedeki geniş çaplı tüm iş faaliyetlerini kontrolleri altına almaya başlamışlardır. Bunun yanında, organize suç grupları, bankalara nüfuz ederek de, karmaşık bir kara para aklama sürecine girmişlerdir. Bir kısım ülkelerde, organize suç grupları, kara para aklamak için banka yöneticileri, banka çalışanları veya "özel banka temsilcilerini", kısacası banka görevlilerini kullanmaktadır. Banka görevlileri, bankada bulunan hesabı mantarlayarak yeniden yapılandırmakta ve böylece kara para aklama sürecine yardım etmektedir. Banka çalışanları, bu amaçla hesaba sürgit para yatırmakta ve daha sonra söz konusu hesaptan yüklü bir şekilde para çekmektedir. Banka görevlileri, bankanın denetimi başlamadan bir kaç ay önce, söz konusu hesaptan para çekme ve hesaba yatırma faaliyetini durdurmakta ve hesapta dikkati çekmeyecek bir miktar (örneğin bir kaç bin dolar) bırakmaktadır. Daha sonra yapılan denetimde, hesapta örneğin son üç aydır büyük bir faaliyet olmadığı ifade edilerek, denetçinin şüphelenmemesi sağlanmaya çalışılmaktadır.¹⁷

¹⁵ 1999-2000 Report on Money Laundering Typologies, FATF, Case No 10.

¹⁶ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 6.

¹⁷ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 5

3- Oto Finans Borç Yoluyla

Bankacılık vasıtasıyla kara para aklanmasının diğer bir tekniğini, nakit kaçakçılığı ile yakın ilgisi bulunan "oto finans borç yöntemi, (loan back)" teşkil etmektedir. Kara para aklayıcısı bu yöntemle, kirli kazançlarını başka bir ülkedeki banka hesabına yatırmakta, daha sonra ise kendi ülkesindeki bir bankadan aldığı krediye karşılık olarak söz konusu hesabı teminat veya güvence olarak göstermektedir. Nihai aşamada ise, teminat veya güvence olarak gösterilen hesap, kara para aklayıcısının ülkesine ya kredi geri ödenmediği için haciz yoluyla veya talep üzerine geri döndürülmektedir. Bu teknik sayesinde kara para aklayıcısı, krediye gerçek bir kredi görüntüsü vererek kara parasını aklamakla kalmamakta, kredi üzerindeki vergi yükünden kurtularak vergi avantajı da sağlamaktadır.¹⁸

4- Telgraf Havalesi Yoluyla

Bankacılık vasıtasıyla kara para aklanmasının bir başka tekniğini, *telgraf havalesi* yoluyla kara para aklanılması oluşturmaktadır. Telgraf havalesi, para transferinde önemli bir hız sağladığı için kara para aklama sürecinin bütün aşamalarında kullanılmaktadır. Ayrıca, telgraf havalesinin kullanıldığı durumlarda, kara paranın güvenlik güçlerince izinin sürülmesi oldukça zor gözükmektedir. Bu yöntem, genellikle, uyuşturucu kaçakçıları tarafından tercih edilmektedir. Uyuşturucu kaçakçıları, kara para aklarken paralarını önce nakit olarak bankaya yatırmakta, daha sonra ise söz konusu paralarını başka bir bölgedeki bankaya, hesabın bulunduğu bankayı aracı kılarak telgraf havalesi ile göndermektedir. Uyuşturucu kaçakçıları, böylelikle, kara paralarının ele geçirilmesi riskini azaltmaktadırlar.¹⁹

5- Banka Kiralık Kasaları Yoluyla

Bankacılık vasıtasıyla yapılan kara para aklanılmasında her zaman karmaşık mali süreçler uygulanmamakta, bazen, banka kiralık kasalarının kullanılması gibi yalın yöntemlerin de uygulandığı görülmektedir. Bu konuda Mali Eylem Görev Gücü (FATF) şöyle bir ilginç örnek vermektedir: Bir güvenlik birimi tarafından yapılan bir soruşturmada, eski tip banknotları yeni tip banknotlarla değiştiren bir müşterinin davranışı şüphe çekmiştir. Şüphelenilen kişinin eski tip banknotları, bir bankanın kiralık kasalarında sakladığı anlaşılmıştır. Yapılan soruşturma sonucunda şüpheli kişinin yalnızca emekli maaşı şeklinde bir geliri bulunduğu, başkaca bir yasal gelirinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Derinleştirilen soruşturma sonucunda, şüphelinin adeta bir suç

¹⁸ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 6.

¹⁹ 1996-1997 Report on Money Laundering Typologies, FATF, s. 6.

makinesi olduğu, ayrıca, kısa bir süre önce büyük miktarda nakit parayla lüks bir araç satın aldığı ve çok sayıda lüks eve sahip olduğu anlaşılmıştır. Soruşturma sonucunda, ayrıca şüphelinin, uyuşturucu kaçakçılığında elde ettiği kazançlarla ev satın aldığı, satın aldığı evlerde de, uyuşturucu madde imal ettiği ortaya çıkmıştır. Şüphelinin, banka kiralık kasalarını, uyuşturucu satışından elde ettiği nakit paraları ve mücevherleri saklamak amacıyla kullandığı kanıtlanmıştır.²⁰

6- Muhabir veya Özel Bankacılık Yoluyla

Özellikle son yıllarda muhabir veya özel bankacılık yoluyla yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetine girilmektedir. Muhabir banka hesapları; mali kurumların birbirleri nezdinde kendi nam ve hesabına tuttıkları hesaplar şeklinde tanımlanabilir. Uluslararası muhabir banka hizmetleri, değişik yasal amaçları gerçekleştirebilmek amacıyla tesis edilmiştir. Bununla birlikte, uzmanlar, muhabir bankacılığın niteliğinin kara para aklamaya karşı savunmasız olduğunu düşünmektedirler. Gerçekten de paravan bankalar ile kıyı mali merkezleri ve işbirliğine yanaşmayan bölge ve ülkelerin bankaları; yasal, meşru amaçlar için tesis edilmiş olan muhabir bankacılık ilişkisine büyük bir risk ve tehdit oluşturmaktadır.²¹

Muhabir bankacılık; muhabir bir bankanın, diğer bir banka (sorumlu banka) için çeşitli bankacılık hizmetlerini sunması anlamını taşır. Küresel olarak birbirleri arasında çok çeşitli ilişkiler tesis ederek bir banka; kendisi ve müşterisi için, başka bir ülkede şubesi olmasa bile diğer ülkedeki bankayla karşılıklı olarak değişik uluslararası işlemleri gerçekleştirebilir. Uluslararası büyük bankalar, genellikle, binlerce başka banka için muhabir bankacılık görevini görmektedirler. Muhabirlik ilişkisine dayanarak bankalar karşılıklı olarak diğeri adına çok değişik hizmetleri, örneğin nakit yönetimi, uluslararası fon transferi, akreditif açılması, çek takası, hesaptan hesaba ödeme ve kambiyo işlemleri gibi işlemleri yapabilmektedir.²²

Doğası gereği muhabir bankacılık ilişkisi dolaylı bir ilişkidir. Çünkü; muhabir banka, diğer bir bankanın müşterisi adına işlem yapmaktadır. Muhabir banka, hizmet sunduğu kişi veya şirket hakkında ilk elden bir bilgi sahibi olmadığı gibi onların kimlik bilgilerini tespit etme olanağına da sahip değildir. Bu açıdan muhabir banka, sorumlu bankanın müşterisi için sahip olduğu bilgiyle yetinmek durumunda kalacaktır. Bu durum büyük bir kara para aklama

²⁰ Report on Money Laundering Typologies, 1999-2000, FATF, Case N° 2, s. 21 (http://www1.oecd.org/fatf/pdf/TY2000_en.pdf).

²¹ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 8 (<http://www.oecd.org/pdf/M00025000/M00025449.pdf>).

²² Ibid.

gizilgücü (potansiyeli) doğurmaktadır. Ayrıca, sorumlu bankanın kara para aklanmasını önlemek için yeterli çaba göstermediği veya sorumlu bankanın bulunduğu ülkenin kara para aklanmasına karşı gevşek bir tutum takındığı durumda, muhabir bankanın kendi başına, kara para aklamayı önleme yönünde göstereceği tüm çaba da yetersiz kalacaktır.²³

Yine bir bankanın, kredi kurumlarına muhabirlik hizmeti sunduğu durumlarda kurulan alt ilişki nedeniyle de, önemli bir kara para aklama riski doğabilmektedir. Çünkü, kendilerine muhabirlik hizmeti verilen kredi kurumları, başka kurumlara da muhabirlik hizmeti sunabilmekte, dolayısıyla, sorumlu banka; muhabirlik hizmetini sunduğu kredi kurumunun başka kurumlarla alt ilişki kurmasından dolayı alt ilişki kurulan kurumların yaptığı işin niteliğini veya türünü tam olarak bilememekte, hatta muhabiri olduğu kredi kurumunun alt ilişki kurduğu kurumlara ne tür bir mali hizmet sunduğunu belirlemekte bile büyük güçlüklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca, muhabir hesaplarındaki büyük çaplı mali işlemleri gözleyebilmek de oldukça zordur; çünkü muhabir bankanın, genellikle hesabın sahibi veya faydalananı ile herhangi bir teması yoktur. Son olarak, muhabir bankanın, kara para aklama riski taşıyan mali işlemlere karşı kendi başına yeterli önlem alma yönünde eğilim taşımadığını ve bu durumun kara para aklama risk ve tehdidini artırdığını belirtmek gerekir. Çünkü muhabir banka, karşısındaki sorumlu bankanın kara para aklamayı önlemek için bütün tedbirleri aldığına inanmakta, sorumlu banka ise müşterisi lehine işlem yapıldığı için ek tedbir almaya gerek bulunmadığı eğilimini taşımaktadır.²⁴

Günümüzde salt muhabir bankacılık yoluyla değil, bunun yanında, özel bankacılık yoluyla da kara para aklanılmaktadır. Bir bankanın, zengin kişiler için sunduğu ayrıcalıklı banka hizmetlerinin tümü özel bankacılık olarak adlandırılır. Bankalar, ayrıcalıklı banka hizmeti sunduğu müşterilerine sıradan müşterilerine oranla daha fazla ayrıcalık gösterir ve güven duyarlar. Mali kurumlar, müşteri farklılaştırma stratejisi gereği, özel bankacılık işlemlerini sıradan bankacılık işlemlerinden ayırmaktadırlar. Farklı bir deyişle, özel mali hizmetler, sunulan hizmetin değerine göre müşteri temelli farklılaştırılarak pazarlaması yapılır. Özel bankacılık hesapları; gerçek veya tüzel kişi, işyeri, yatırım şirketi, dernek veya vakıf ve aracı adına açılabilen ve söz konusu hesaplar, bir ilişki yöneticisi ile takımı tarafından yönetilmekte, bazı durumlarda müşteri, yönetici ile takımını 7 gün 24 saat arama hakkında sahip bulunmaktadır. Müşteriye, yönetici ve onun takımını her saat arayabilme hakkının verilmesinin nedeni; müşteri ile banka arasında sıcak ilişkilerin kurulmasını temin ve müşterinin değişik mali

²³ Ibid.

²⁴ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 9.

sorunlarına çözüm bulunması gereğidir. Kısaca özel bankacılık ilişkisiyle sıradan bankacılık hizmetleri dışında ek bir takım bankacılık hizmetleri sunulmaktadır.²⁵

Özel bankacılık hizmeti sunulan kimseler arasında siyasal yolsuzluklara bulaşmış kimseler ile kara para aklayıcılarının bulunduğu kuşkusuzdur. Siyasal yolsuzluklara bulaşmış kimseler ve kara para aklayıcıları, özel bankacılık uygulamasında iki durumu istismar ederek kara para aklayabilmektedirler. Bir kere; özel bankacılık hizmetini sunanlar; müşterileri ürkütmemek için müşterileri ve faaliyetleri hakkında yeterli ve ayrıntılı bilgi toplamaktan özenle kaçınmaktadırlar. Kara para aklayıcısı ve siyasal yolsuzlar, özel bankacılık hizmetini; kendileri, aileleri, yakın arkadaşları ve yardımcılarının kirli kazançlarını karmaşık (complication) mali süreçlere tabi tutarak aklayan ve böylece ileri derecede koruma sağlayan bir düzenek (mechanism) olarak görmekte, söz konusu bankacılık hizmetini olabildiğince istismar etmektedirler. Özel bankacılık hizmetini sunanlar; müşteri hakkında yeterli ve derin bilgiye sahip olmasalar da, malvarlıklarının korunması ve değerlendirilmesi ile yatırım konularında müşterilerine yardımcı olduklarından, iyi niyetli olarak, gerçek sahibinin ismi gizli tutulan paravan (shell) şirket kurabilmekte politik yolsuzluklara bulaşmış kişiler ile kara para aklayıcıları iyi niyetle kurulmuş bulunan söz konusu şirketleri istismar ederek kara para aklama faaliyetlerine girişebilmektedirler. İkinci olarak, özel bankacılık düzeneğinde, profesyonel aracı adına ve müşteri hesabına hesap açılma olanağının bulunması, siyasal yolsuz ve kara para aklayıcısı için bulunmaz bir fırsat oluşturmakta, söz konusu kimseler, bu yolla da kara para aklamaktadır.²⁶

İster normal, isterse özel bankacılık işlemleri olsun devletler genellikle şüpheli işlem bildirim zorunluluğu ile müşterini tanı ilkesini bütün bankacılık işlemlerinde uygulamaktadırlar. Bununla birlikte, devletler, özel bankacılık işlemlerinde şüpheli işlemlerin hangi usullere göre tayin edileceği konusunda genellikle ayrıntılı kurallar oluşturamamışlardır. Kara para aklama ile mücadelede zorluk çıkaran en önemli husus; özel bankacılık işlemlerinde normal bankacılık işlemlerine kıyasla oldukça düşük sayıda şüpheli işlemin bildirilmesi ve bunun çoğunun da, siyasal yolsuzun yaptığı yolsuzlukların yazılı veya görsel basında haber olarak yer alması sonucu olmasıdır. Siyasal yolsuzun özel bankacılık yöntemiyle yaptığı kara para aklama olaylarına bir çok örnek bulmak olanaklıdır. Örneğin, bir siyasal yolsuz, devletten çaldığı 70 Milyon \$'ı beş tane bankada, özel bankacılık işlemleriyle aklamıştır. Yapılan soruşturma sonucu, bu bankalardan ikisinin, müşterini tanı kuralının gereklerine hiç bir şekilde uymadığı belirlenmiştir.²⁷

²⁵ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, ss. 8-9.

²⁶ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 12.

²⁷ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 13.

Bankalar; yüksek makam veya mevkideki siyasi yolsuzların ailesi, işi ve iş bağlantısını çözemediğinden dolayı onlar için müşterini tanı kuralının gereklerini yerine getirmekte büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Gerçekten de özel bankacılık işlemlerini yapanlar, siyasi yolsuzun kendisini çok iyi tanısa da, siyasi yolsuzun gizilgüç yolsuzluğunu belirlemede büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Kuşkusuz yolsuzluğa bulaşmış bir devlet başkanının yolsuzluk bağlantılarını belirleyebilmek kolaydır, ancak bakan, üst düzey görevli veya onların ailelerinin yolsuzluk bağlantılarını belirleyebilmek oldukça güçtür. Ayrıca, yolsuzluğa bulaşmış kamu görevlilerinin hortumlama suretiyle elde ettikleri kirli kazancı, akrabaları veya yordakçıları vasıtasıyla aklamaları, yolsuzluk bağlantılarını belirlemeyi daha da güçleştirmektedir.²⁸

7- İnternet (Çevrimiçi, On-Line) Bankacılığı Yoluyla

Günümüzde, internetin, kara para aklanılmasına karşı savunmasız olduğu neredeyse tüm uzmanlar tarafından kabul edilmektedir. Kara para aklayıcıları, interneti kara para aklama amacıyla yaygın bir şekilde kullanmalarına karşın, ülkeler, internet vasıtasıyla işlenen kara para aklama fiillerine karşı sağlam önlemler geliştirememektedirler.²⁹

Öte yandan, 1990'lı yıllardan itibaren çevrimiçi bankacılık hizmetleri sunan mali kurumların sayısında bir patlama yaşanmaktadır. Halkın elektronik ödeme sistemlerini benimsemesi ve söz konusu sistemin kullanılmasının yaygınlaşmasına paralel olarak çevrimiçi bankacılık hizmetlerinin türünde de büyük çeşitlilikler görülmeye başlanmıştır. Kuşkusuz bu durum değişik ülkelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin Hong Kong ve Çin'de bankalar çevrimiçi çeşitli faaliyetler sunmasına rağmen insanlar nakitle ödemeye büyük bir yatkınlık göstermekte, bu nedenle de ya doğrudan mali kurumlarla yüz yüze ilişkiye girmekte ya da özdevinimli vezneyi (ATM) tercih etmektedirler. Buna karşın Finlandiya'da nüfusun yaklaşık yarısının internete girme olanağı bulunmakta ve perakende ödemelerin %85'i bankaların elektronik ortamında gerçekleştirilmektedir.³⁰

İnternet vasıtasıyla mali bir işlem yapmak, kendi başına, kara para aklama yönünde özel bir risk doğurmaz. Ancak, internetin özelliğinden dolayı, kara para aklama riski çoğalmaktadır. İnternetin kara para aklama riskini çoğaltan özellikleri şunlardır; a) internet vasıtasıyla erişim kolaylığı, b) müşteri ile mali kurum arasındaki yüz yüze ilişkinin yokluğu ve c) elektronik işlemlerin hızlılığıdır. Kuşkusuz bu özellikler, mali hizmetlerin etkinliğini ve hizmetlerin

²⁸ Ibid.

²⁹ Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 2 (http://www1.oecd.org/fatf/pdf/TY2001_en.pdf).

³⁰ Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 2.

maliyetini düşürme niteliğine sahip olmasına rağmen, mali kurumun; müşteri kimliğini tanımasında ve yordam (routine) olarak hesabı ve işlemleri gözlemlenmesinde büyük güçlükler doğurmaktadır.³¹

Bir mali kurum ile yeni bir müşteri arasında kurulacak ilişkinin ilk aşamasında gizilgüç (potential) bir risk bulunmaktadır. Müşterinin açacağı hesap ne tür bir hesap olursa olsun, mali kurumun bazı güçlüklerin üstesinden gelmesi gerekmektedir. Mali kurumun, ilişki kurduğu gerçek kişinin gerçekten o kişi olup olmadığını, tüzel bir kişi ise gerçekte böyle bir kişiliğin mevcut olup olmadığını ve o tüzel kişinin yapacağı işin tipini tespit etmesi gerekmektedir. Ayrıca mali kurumun, müşterinin kendi nam ve hesabına davranıp davranmadığını belirlemesi için müşteriye imzasını teyit ettirmesi de gerekmektedir. Bununla birlikte, eğer internet bankacılığı vasıtasıyla banka ile yüz yüze temas kurulmadan veya mevcut bir hesap üzerinden bağlantı kurulmadan yeni hesabın açılacağı kabul edilirse, mali kurumun üstesinden gelmek zorunda olduğu zorluk daha da artmaktadır. Bundan başka, geleneksel banka hesabından farklı olarak, mevcut bir hesap üzerinden internet aracılığıyla yapılan işlemlerde banka görevlileri ile yüz yüze temas olmadığı için örneğin hesap sahibi dışındaki kişilerin hesap üzerinden işlem yapması gibi durumlarda yapılan olağan dışı veya şüpheli işlem kolaylıkla tespit edilememektedir. Bundan başka, bankalar en ileri yazılım teknolojileri ile donatılsalar bile söz konusu bankaların hesap gözetleyicileri, internet üzerinden yapılan işlemleri etkin bir şekilde gözetleyememektedir.³²

Bütün bu anlatılanlara rağmen çevrimiçi bankacılık faaliyetleri yoluyla kara para aklanması bakımından çok sayıda örnek bulunamamaktadır. Ancak çevrimiçi bankacılık faaliyetleri yoluyla kara para aklanıldığına dair çok sayıda somut kanıtın bulunmaması, kara para aklayıcılarının aklama faaliyetlerinde interneti kullanmadıklarının bir işareti olarak görülemez. Bu durum, daha ziyade, çevrimiçi yolla kara para aklanmasına karşı etkin nitelikte önleyici önlemlerin bulunamamış olmasına dayanır. Diğer yandan, başka ağ tabanlı internet faaliyetiyle kara para aklanılmasının gizlendiğine dair oldukça çok sayıda olaya rastlanılmıştır. Başka ağ tabanlı internet faaliyetiyle kara para aklanmasında dikkat çeken husus, aklayıcıların bazı durumlarda internet üzerindeki iletişimde kimlik bilgisinin aranmaması ve bir internet sunucusundan diğer bir sunucuya yapılan bağlantının yolunu bulabilmekteki güçlüktür.³³

İnternet bankacılığı yoluyla yapılan kara para aklama olgusu ile yine internetle yapılan banka dolandırıcılığı olgusunu birbirine karıştırmamak gerekir.

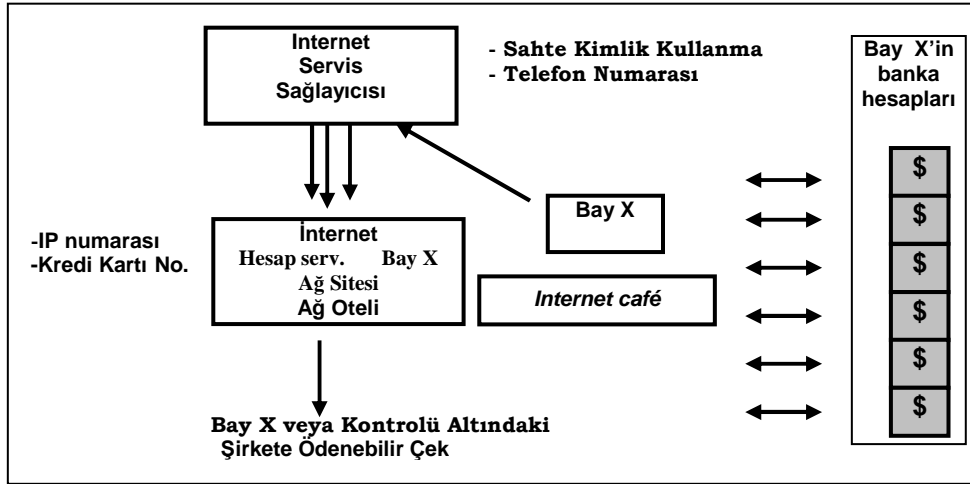
³¹ Ibid.

³² Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, ss. 2-3.

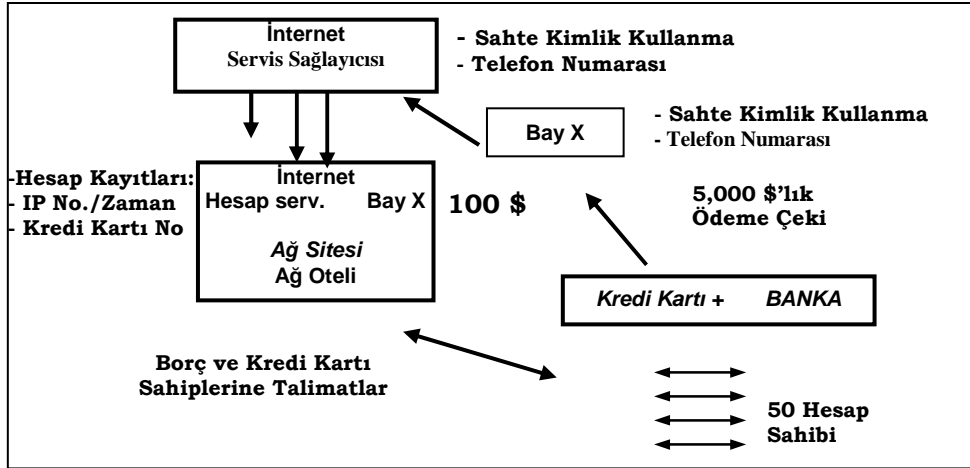
³³ Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 3.

Aşağıdaki 1'inci grafik internet bankacılığı yoluyla yapılan tipik bir kara para aklanılmasını, 2'nci grafik ise internetle yapılan banka dolandırıcılığını göstermektedir.³⁴

Grafik 1: İnternet Bankacılığı İle Kara Para Aklama

Grafik 2: İnternet Dolandırıcılığı: Telefonla Bağlantı

³⁴ 1'inci Grafik Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 4'ten, 2'ncisi ise s. 5'ten alınmıştır.

Bu grafiklerden 1 numaralı grafikte internet bankacılığı yoluyla kara para aklanması, 2 numaralı grafikte ise internet dolandırıcılığı olgusu çizilmiştir. Bu olguların iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için grafiklerdeki düzeneklerin daha somut bir şekilde anlatılması gerekir. 1 numaralı grafikteki gösterilen kara para aklama düzeneği şu şekilde işlemektedir. Öncelikle sunacağı hizmetlerin bedelinin internet yoluyla ödenmesi olanaklı olan bir şirket kurulmaktadır. Daha sonra, kara para aklayıcısı bu hizmetleri kullanarak suç getirisinden oluşan, büyük olasılıkla da kıyı bölgelerinde bulunan kendi kontrolündeki banka hesaplarına bağlı kredi veya borç kartlarının hesabına borç yazdırır. Daha sonra kara para aklayıcısının şirketi, kredi kartı şirketine fatura göndermekte, bunun üzerine kredi kartı şirketi de sunulan! hizmetin bedelini aklayıcının şirketine göndermektedir. Sonunda ise, kara para aklayıcısının şirketi kredi kartı şirketinden gelen paraları hizmet karşılığı olarak göstererek kara parayı aklar. Bu düzende görüldüğü üzere, kara para aklayıcısı gerçekte sadece fatura edilen hesapları ve internet vasıtasıyla hizmet sunan şirketi kontrol etmektedir. Kredi kartı şirketi, internet hizmet sunucusu, internet fatura hizmeti sunucusu, hatta bankalar bile olayın yalnızca bir parçasını gördükleri için kara paranın aklandığı bu süreçte şüpheli bir durumun farkına varamazlar. 2 numaralı grafikteki gösterilen banka dolandırıcılığı ile 1 numaralı grafikteki kara para aklama düzeneği gerçekte çoğu zaman aynı şekildedir. Bununla birlikte, internet bankacılığı yoluyla yapılan kara para aklanmasında aklayıcısının hesabı temizlenirken banka dolandırıcılığında masım üçüncü kişilerin banka hesapları boşaltılır.³⁵

İnternet bankacılığı yoluyla yapılan kara para aklama tertiplerini soruşturan kimseler için önemli olan husus, olaylara bütüncül bir şekilde yaklaşarak söz konusu tertiplerin çeşitli unsurları arasındaki bağlantıyı saptayabilmektir. Kara para aklayıcılar; ağ üzerinden işlem yaparken çok kolay bir şekilde sahte kimlik kullanabilmektedir. Bundan da öte, kara para aklayıcısı, başka coğrafi yerlerden internete kolay bir şekilde girme olanağı elde ettiği durumlarda, kendisi ve faaliyetleri hakkında ek bir mesafe imkanına kavuşmakta, çevrimiçi iletişim konusundaki kayıtların tekdüze olmadığı gerçeğinin bilinciyle gerçek kimliğini korunaklı bir şekilde saklayabilmektedir. İnternet üzerinden yapılan kara para aklama komplolarında, komplonun ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için önce söz konusu faaliyetin bütüncül bir şekilde kavranılması gerekmektedir. Kısacası, interneti kullanan suç faillerinin, internet vasıtasıyla yaptıkları komploların, soruşturmayı yürütenler tarafından bütüncül bir şekilde kavranabilmesinin oldukça zor olduğu gerçeğinden hareket ederek internet üzerinden yoğun bir şekilde kara para aklama faaliyetlerine giriştiklerini belirtmek gerekir.³⁶

³⁵ Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 4.

³⁶ Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, s. 5.

Bu konuda son olarak şu hususun da belirtilmesi yerinde olacaktır. İnternet teknolojisindeki ilerlemeler nedeniyle, devletler, yapılan mali işlemleri denetlemekte büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Günümüzde bir banka müşterisi, kişisel bilgisayarıyla, hesabı olduğu bankanın bilgisayarına internet üzerinden kolaylıkla bağlanabilmekte ve kendi hesabından başka bir bankanın hesabına kolaylıkla havale gönderebilmektedir. Bu düzenekte, kişiden havale gönderme talimatını alan banka bilgisayarını, takas bankasından işlemin yapılması için yardım talep etmektedir. Doğal olarak bu işlemlerin yapılması sırasında hiç kimse diğer bir kimseyle yüz yüze görüşmemekte, işlemler elektronik ortamda gerçekleşmektedir. Amerika'da, elektronik ortamda yapılsa bile, 10.000 \$'ın üzerinde yapılan işlemlerde Nakit Bildirim Formunun düzenlenmesi gerekmekte ve bu bildirim formu elektronik olarak Amerikan Gelir İdaresine bildirilmektedir. Amerikan Gelir İdaresine yıllık ortalama 7.000.000'dan fazla çeşitli bildirim formları gönderilmektedir. Yıllık olarak büyük miktarlara ulaşan bildirim formlarının tümünün incelenmesi olanaklı olamamaktadır. Birleşik Devletlerde 10.000 \$'ın üzerinde yapılan işlemlerin toplamının günlük ortalaması yaklaşık 7 milyar \$'dır.³⁷

8. Kıyı (Offshore) Bankacılığı Yoluyla

Mali Eylem Görev Gücü'ne (FATF) üye olsun veya olmasın, ülkeler, 1990'lı yıllardan itibaren FATF'ın kara para aklanmasıyla etkili savaşım konusundaki 40 tavsiyesine uyma konusunda büyük bir aşama kaydetmişlerdir. Bunun en somut göstergesi; kara para aklama soruşturmalarında son yıllarda ülkeler arasında etkin bir dayanışmanın gözlemlenmiş olmasıdır. Ancak bu gelişmeye rağmen, bazı önemli kıyı bölgeleri, ülkelerin kara para soruşturmalarındaki işbirliği taleplerini yanıtsız bırakmakta, hatta, dayanışma ve işbirliği isteklerini keskin bir tutumla reddetmektedirler.³⁸

Günümüzde, çoğunlukla, bir kara para aklama faaliyetinde birden fazla kıyı bölgesi kullanılmaktadır. Ülkelerin kara para aklama soruşturmasını yürüten birimleri, genellikle, şüpheli paranın, kıyı bölgelerinin içerisinde veya dışarısında takip ettiği rotayı belirleyebilmekte, ancak, kara para ile paranın kaynağı olan suç arasındaki ilişkiyi belirleyememektedir. Bu yüzden, kıyı bölgeleri vasıtasıyla yapılan kara para aklama faaliyetlerinde delil yokluğu nedeniyle yeterince mahkumiyet kararı elde edilememektedir.³⁹

Kıyı merkezleri, kendi bölgelerindeki banka ve diğer mali kurumlara yatırılan fonlar hakkında büyük bir gizlilik anlayışıyla hareket ettikleri için kara

³⁷ Abadinsky, Organized Crime, s. 392.

³⁸ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 5.

³⁹ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 6.

para aklayıcıları tarafından oldukça cazip olarak görülmektedir. Ayrıca, kıyı bölgeleri; yalnızca kara para aklama amacıyla kullanılmamakta, vergi kaçırma amacıyla da kullanılmaktadır. Kıyı bölgeleri, yabancı fonlar için ya hiç vergi almamakta ya da çok az vergi almaktadır. Nitekim bu bölgeler, vergi kaçakçılığını bir suç olarak kabul etmemekte ve bir ülkenin, kendi vatandaşının vergi kaçırıp kaçırmadığı hakkındaki yardım taleplerine olumlu yanıt vermekten nefret etmektedirler. Bundan da öte, bu bölgelerde, kara para aklanmasına veya vergi kaçırılmasına yardım eden, bir başka deyişle, aynı kumpanyanın adamı bir çok avukat, mali müşavir ve bankacı bulunmakta ve söz konusu kişiler, gerektiği durumlarda karşı ülkeyi tatmin edebilmek için gerçek mal sahibini gizleyen şirket sözleşmelerini bir gece içerisinde düzenleyebilmektedir.⁴⁰

Kara para ile savaşım konusunda çalışan bir kısım uzmanlar, kıyı bölgesinde yapılan vergi kaçakçılığı ile kara para aklama faaliyetlerinde benzer tekniklerin kullanıldığını, kıyı merkezlerinin tanıdığı en üst mali avantajların, kara paranın bu merkezlere girmesi veya bu merkezlerden başka yerlere gönderilmesi için bir kılıf görevi gördüğünü kabul etmektedir. Bununla birlikte, başka bir uzman, haklı olarak, kıyı merkezlerinin tanıdığı önemli mali avantajlardan istifade etmek amacıyla kullanılan vergi kaçırma teknikleri ile kara para aklama teknikleri arasında çok önemli bir farkın bulunduğu işaret etmektedir. Bu uzmana göre, kıyı mali merkezinin tanıdığı mali avantajlardan yararlanma durumunda fonlar, kaynağı ülkenin mali gözetiminden vergi kaçırma amacıyla kıyı merkezine taşınmaktadır; halbuki, kara para aklanması faaliyetinde, kara paranın bir çok kıyı merkezinde dolaştırılması eğilimi gözlemlenmektedir.⁴¹

Kıyı merkezlerindeki banka ve diğer mali kurumlar vasıtasıyla yapılan kara para aklama faaliyetlerinin çoğunun ortaya çıkarılamamasının temel nedenini, yukarıda da değinildiği gibi kıyı bölgelerinden bilgi almanın oldukça zor olması olgusu oluşturur. Vergi veya kara para cenneti olarak adlandırılabilir bu bölgeler ile çoğu ülkelerin bilgi değişim antlaşması bulunmamaktadır. Çünkü kıyı bölgelerinin çoğunluğu, ülkelerle, şirket veya kıyı bankacılığına ilişkin bilgilerin değişimini öngören bir antlaşma imzalamaya yanaşmamaktadır. Bundan da öte, ülkelerin kıyı bölgeleriyle yapmış olduğu antlaşmaların çoğunun konusunu, antlaşmanın tarafı olan ülke vatandaşlarının çifte vergilendirilmesini önlemek oluşturmaktadır.⁴²

⁴⁰ Abadinsky, Organized Crime, ss. 393-394.

⁴¹ Bkz. Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 6.

⁴² Abadinsky, Organized Crime, s. 394.

Kıyı bölgelerinden istinabe müzekkeresi yazarak bilgi alabilmek de oldukça güç gözükmetedir. Devletler, birbirlerinden istinabe talebi yoluyla çeşitli soruşturmaların aydınlatılmasında yardım istemekte ve söz konusu düzenekten büyük yararlar sağlamaktadır. Sınır aşan suç söz konusu olduğu durumda devletlerin birbirlerinden istinabe suretiyle yardım istemesi son derece doğal sayılmasına rağmen, kıyı merkezleri, yapılan istinabe talebini kendi bağımsızlıkları ve ticari hayatlarına bir müdahale olarak değerlendirmekte ve istinabe talebinde bulunulan konuda, daha sert bir takım karşı tedbirler alma yoluna gidebilmektedir. Örneğin, 1976 yılında, Keyman (Cayman) Adaları, zaten sıkı bir şekilde koruduğu banka sırrının ihlaline uyguladığı ağır yaptırımlara ek bir takım tedbirler alarak, banka ve ticari bilgileri açığa vuran kimselere karşı uygulanan yaptırımları daha da ağırlaştırmıştır. Keyman adalarının yaptırımları ağırlaştırmasının altında yatan neden, Amerika'da görülen United States v. Field davasıdır. Bu davada bir Amerikan mahkemesi, Keyman yasalarının Keyman'da yerleşik birisinin banka bilgileri konusunda mahkemede sorguya çekilmesini yasaklamasına ve mahkeme önünde banka sırlarını açığa vuran kimseye yaptırım uygulanmasını öngörmesine rağmen Keyman'lı kişinin büyük jüri önünde savunma yapmasını emretmiştir.⁴³

Bu kısımda son olarak, bir üst paragrafta bahsedilen ve önemli bir kara para aklama merkezi olan Keyman adaları hakkında ek bilgi vermek yerinde olacaktır. Bir batı Hindistan ada bölgesi olan Keyman'ın genişliği yaklaşık 150 kilometre kare, nüfusu ise 23.400 olmasına rağmen söz konusu bölgede 1990'lı yıllarda, 500 banka faaliyet! göstermiştir. 1984 yılında Amerika Birleşik Devletleri ile Büyük Britanya arasında bir antlaşma imzalanarak Keyman adalarının Britanya tarafından yönetilen bölümünde, Amerikalı yetkililerin yapacağı uyuşturucu soruşturmalarında, gizli banka hesaplarının incelenebileceği esası kabul edilmiştir. Ancak, antlaşmada, uyuşturucu suçları dışında kalan soruşturmalarda, soruşturma konusu suç Keyman adalarınca da suç olarak kabul edilmedikçe gizlilik kavramının bütünüyle geçerli olması ilkesinin benimsendiği de unutulmamalıdır.⁴⁴

9. Yeni Ödeme Teknolojileri Yoluyla

Uzmanlar, yeni ödeme teknolojilerinin -akıllı kart (elektronik cüzdan, "smartcard"), elektronik nakit (e-nakit) ve çevrimiçi (on-line) bankacılık faaliyetleri gibi- kara para aklanılmasında gizilgüç olarak büyük bir tehlike doğurduğu ve gelecekte de artan boyutta risk doğuracağı hususunda derin kaygı taşımaktadır. Uzmanların söz konusu kaygılarını haklı çıkaracak olan yeni ödeme teknolojilerinden doğan riskler şu şekilde sıralanabilir:

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Abadinsky, Organized Crime, s. 394.

-Yeni ödeme teknolojilerini kullanan kimselerin belirlenmesi konusundaki yetersizlik,

- Yapılan işlemlerin saydamlık düzeyinin yetersizliği,

- Kayıtların saklanması yükümlülüğü ile denetimin bulunmaması veya yetersiz olması veya yeni ödeme teknolojileri hizmetini sunanların şüpheli işlemleri bildirme zorunluluklarının bulunmaması,

- Güvenlik güçlerinin kayıtlara ulaşmasını engelleyecek ölçüde ileri teknolojiyi kullanan bir şifreleme sisteminin bulunması,

- Yeni ödeme teknolojileri ile yapılan işlemlerin mevcut yasal ve idari tanımların dışında kalması.⁴⁵

Çevrimiçi bankacılık faaliyetleriyle yapılan kara para aklanılmasına yukarıda değinildiği için bu kısımda diğer ödeme teknolojileri üzerinde durulacaktır.

Akıllı kart, başka bir deyişle, elektronik cüzdan, kağıt ve madeni paraya bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Akıllı kartın içerisinde bulunan elektronik yongaya belli bir parasal kıymet elektronik olarak yüklenmekte ve ilgili kimsenin söz konusu parasal kıymete kadar harcama yapmasına olanak verilmektedir. Kart veya cüzdanın içerisindeki parasal değer üzerinden ilgili kişi borçlandırıldığı için, kart veya cüzdanın kaybolması durumunda banka veya diğer mali kurumun hiç bir kaybı olmamakta, dolayısıyla mali kurum, kişiye verdiği kart veya cüzdanının içerisindeki parasal kıymeti sınırlandırma yönünde bir eğilim göstermemektedir.⁴⁶

Akıllı kart sistemleri, bir çok ülkede ön ürün (prototip) veya deneme aşamasındadır. Bu sistemler, işleyiş özellikleri bakımından çeşitlilik göstermektedirler. Bu sistemlerin bazıları, işlem gizliliğini sağlayacak tarzda tasarlanmış iken, diğer bazıları, işlem gizliliğini sağlayamayacak, tersine bir deyişle, hangi işlemlerin yapıldığını gösterir tarzda düzenlenmiştir. Bu bağlamda, ülkeler, işlem gizliliği sağlayacak olan akıllı kartların özdevinimli makinelerden temin edilebilme olasılığından derin endişe duymaktadır. Çünkü akıllı kartların özdevinimli makinelerden temin edilmesi olanağı getirilirse, söz konusu kartların kimin eline geçtiği bilinmeyecektir.⁴⁷

Akıllı kart vasıtasıyla kara para aklanılmasını önlemek için kart üretici veya operatörleri bazı önlemler almak yoluna gitmişlerdir. Örneğin İngiltere’de,

⁴⁵ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 7.

⁴⁶ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 8.

⁴⁷ Ibid.

akıllı kart basan üreticiler, kartların içerisindeki parasal kıymetin değerini 50 ila 500 sterlin arasında sınırlandırmıştır. Ayrıca, çoğu ülkelerde kart operatörleri önlem olarak bir akıllı karttan diğer bir akıllı karta para aktarmayı engelleyici bir sistem de kurmuşlardır. Kara para aklanılmasını önleme kaygısı taşımayan kart üreticileri ise, bir mali kurumun aracılığına gerek kalmaksızın, kart sahipleri arasında para transferi yapabilecek bir dizge (system) kurmuşlardır. Akıllı kartın iş görüsellliği (function) üzerindeki sınırlamalar, genellikle, ulusal bir düzenleyici kurum tarafından değil, kartı basan organların inisiyatifi ile gerçekleşmektedir.⁴⁸

Yeni ödeme teknolojisi sistemlerinden olan elektronik para (e-cash) ile de kara para aklanılmaktadır. Elektronik para; satın alınan mal ve hizmetin bedelini, internet üzerinden ödeme olanağı getiren bir dizgedir. Kavramsal olarak e-para, normal internet işlemlerinde banknot ve madeni paranın yerini alır. Bunun yanında, e-para, en küçük madeni paradan bile daha düşük birimde ödeme yapılması olanağı da sağlamaktadır ki, mikro-ödeme "micropayments" yöntemi olarak adlandırılan bu tip ödeme yöntemiyle, örneğin, elektronik ortamda sunulan bir gazetenin sadece bazı bölümlerini okumak mümkündür. Oysa mevcut ödeme sistemlerinin çoğu, bu tip mikro ödemelerin yapılması bakımından ekonomik değildir. Akıllı kart sisteminde olduğu gibi e- para sisteminde de, müşteri, yetkili bir hizmet sağlayıcısından belirli bir fon değeri satın almakta, ancak akıllı karttan farklı olarak satın alınan değer ya müşterinin bilgisayarında ya da çevrimiçi olarak güvenli bir hesapta saklanmaktadır. Fonlar harcadıkça, e-para değeri, müşterinin e-para hesabına kredi olarak yazılmakta ve daha sonra söz konusu kredi, müşterinin normal banka hesabına yüklenilmektedir. Elektronik para sisteminin güvenliği, her şeyden önce yetkili kurumlar dışında kimsenin e-para yüklemesi yapamaması veya aynı değerın birden fazla harcanmaması esasına dayanır.⁴⁹

Akıllı kartın kara para aklanması amacıyla kullanılma olasılığı yönündeki endişelerin tümü e- para dizgesi için de geçerlidir. Gerçekten de, akıllık kartta olduğu gibi e-parada da, e-paranın ilk satın alınması ve müşterinin banka hesabına kredi yüklemesi yapıp müşteri tarafından ödeme yapılması hâlleri dışında bankalar kullanılmamaktadır. Dolayısıyla, bahsedilen ilk aşama ile son aşama arasında yapılan e-para işlemlerini izlenmesi olanağı bulunmamaktadır.⁵⁰

E-para sistemiyle kara para aklanılmasını önlemek için e-para cüzdanının sahip olabileceği üst miktarı gösteren tekdüze standartları ülkeler yürürlüğe sokamamalarına rağmen, bazı e-para dizge sahipleri, bir e-para cüzdanının sahip olabileceği toplam sanal para miktarına üst limit koyma çabası

⁴⁸ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 8.

⁴⁹ Report on Money Laundering Typologies, 1998-1999, FATF, s. 9.

⁵⁰ Ibid.

içerisine girmişlerdir. Banknot ve madeni paraya benzer şekilde e-para dizgesi de, sahibinin kimliğini kolayca gizleme olanağı sağladığı için banka ve diğer mali kurumlar, bir e-para işleminin nihai kaynağını belirlemede büyük güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bundan başka, günümüzdeki bilgisayar şifreleme teknolojisi, e-para işlemlerinin yetkililer tarafından etkin bir şekilde denetlenmesini de engellemektedir.⁵¹

Gizilgüç olarak kara para aklama riski doğuran başka bir ödeme teknolojisi WAP'tır. WAP teknolojisi, internete taşınabilir (mobile) telefon ile giriş yapılmasını sağlayan bir sistemdir. Taşınabilir telefonların ekranlarının küçük olması ve sayısal (digital) telefon şebekesi bant genişliğinin yeterli olmaması nedeniyle WAP teknolojisi günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmamaktadır. Bu teknolojinin ancak geniş bir şekilde kullanım alanı bulmasıyla, kara para konusundaki özel risklerinin ayrıntılı bir şekilde incelenebileceği unutulmamalıdır.⁵²

10. Seyahat Çekleri ile Banka Çek ve Poliçesi Yoluyla

Bankacılık vasıtasıyla kara para aklanılmasında inceleyeceğimiz son yol; seyahat çekleri ile banka çek ve poliçesi yoluyla yapılan kara para aklama faaliyetleridir. Günümüzde, hamiline yazılı olan veya ciro edilebilen her türlü kıymetli evrak kara para aklama amacıyla kullanılabilir. Uygulamada kara para aklama amacıyla en çok kullanılan hamiline yazılı kıymetli evrak; hamiline yazılı çek, seyahat çeki ile banka çeki ve banka poliçesidir. Bilindiği üzere, hamiline yazılı çek; kayıtsız ve şartsız olarak muayyen bir bedelin ödenmesi talimatını içerir ve çeki ibraz edene, muhatabın (Türkiye'de banka veya finans kurumu) ödeme yapmasını gerektirir. Muhatabın mutlaka çek lehdarına ödeme yapması gerekmez; muhatap, çeki kim ibraz ediyorsa ona ödeme yapar. Hamiline yazılı çeklerin devri de oldukça kolaydır; ciro ve teslim yoluyla devredilebilir. Ayrıca, bir çek, "emre yazılı değildir" kaydını taşımadığı müddetçe, ciro ve teslim yoluyla bir başkasına devredilebilmektedir.⁵³ Hamiline yazılı çekin niteliğinin ve devir kolaylığının kara para aklama için uygun fırsatlar oluşturduğu ortadadır. Bununla birlikte, konumuzla doğrudan ilgili olmadığı için sıradan hamiline çeklerle yapılan kara para aklama faaliyetleri üzerinde durmayacağız.

Seyahat çekleri, uygulamada, banka ve diğer mali kurumlardan kolaylıkla elde edilebilmekte ve hiç bir yere bildirme zorunluluğu olmadan ülke dışına çıkartılabilmektedir. Seyahat çekleri, kendi başına veya diğer hamiline

⁵¹ Ibid.

⁵² Report on Money Laundering Typologies, 2000-2001, FATF, ss. 18-19.

⁵³ Türk Ticaret Kanununun 692'nci maddesi ile 700'üncü maddesine bakınız.

yazılı kıymetli evrakla birlikte kara para aklama amacıyla kullanılabilir. Bazı durumlarda ise kara paraların bol miktarda seyahat çeki alınarak aklandığı gözlemlenmektedir. Seyahat çekleri, nakit taşımanın getireceği külfetlerden kurtulmak, yüksek değerli mal alımında kullanılmak ve uyuşturucu ve psikotrop maddelerin bedelinin ödenmesinde kullanılmak üzere de tercih edilmektedir.⁵⁴

Uygulamada, banka çek ve poliçesi ile yapılan kara para aklama olaylarına da sık sık rastlanılmaktadır. Banka çeklerinin kullanılmasında da genellikle herhangi bir yere bildirim zorunluluğu bulunmamakta ve ayrıca herhangi bir isme düzenlenebilmektedir. Bundan da öte, bazı ülkelerde, belli bir değer altındaki banka çekini ibraz eden kimselerin kimlik tespitinin yapılması da zorunlu değildir. Banka poliçesi ise, uluslararası ödemelerde kullanılan değişik bir çek şeklidir. Banka poliçesinde, poliçeyi keşide eden banka, çoğunlukla muhabir bankaya lehtar için belli bir bedelin kayıtsız ve şartsız olarak ödenmesi talimatını verir. Gerek banka poliçesi gerekse banka çeki; ciro ve teslim yoluyla kolaylıkla hamiline yazılı bir hale getirilebildiği için, kolay bir kara para aklama düzeneği olarak kullanılmaktadır.⁵⁵ Bankacılık yoluyla yapılan kara para aklama tekniklerinin tümünü değilse bile uygulamada en sık karşılaşılanları bu şekilde inceledikten sonra kara para aklamaya karşı bankacılık bağlamında alınması gereken önlemler üzerinde durulması uygun olacaktır.

IV- KARA PARA AKLAMAYA KARŞI BANKACILIK BAĞLAMINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Bu kısımda, kara para aklamaya karşı etkin bir savaşım verilebilmesi amacıyla bankacılık bağlamında alınması gereken yasal, yönetsel ve eğitimsel önlemlere temas edilecektir. Yukarıda da belirtildiği üzere, temas edilen bu önlemlerin bir çoğunun terörizmin finansmanı ile savaşım açısından da geçerli olduğu unutulmamalıdır.

1- Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılmasına Karşı Alınması Gereken Yasal Önlemler

a. Kara Para Aklama Suçunun Yasal Tanımının (Tipiklik Unsurunun) Değiştirilmesi

Sadece bankacılar açısından değil, kara para ile savaşım vermek durumunda olan tüm kesimler açısından kara para aklamaya karşı etkisiz

⁵⁴ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 17.

⁵⁵ Report on Money Laundering Typologies, 2001-2002, FATF, s. 17.

kalınmasının temel nedeni, kanımca, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 282'inci maddesidir. Çünkü TCK'nın 282'nci maddesinde kara para aklama suçunun tipiklik unsuru dar ve oldukça hatalı bir şekilde tanımlanmıştır.

Bununla birlikte, konu hakkında daha önce yaptığımız bir çalışmada⁵⁶ üzerinde ayrıntılı olarak durulduğu için TCK'nın 282'nci maddesinin hangi açılardan dar ve hatalı olduğu üzerinde durulmayacaktır. Ancak, kara para aklama ve terörün finansmanı suçlarına karşı etkin bir savaşım verilebilmesi için kanımca, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun⁵⁷, Türk Ceza Kanununun 282'nci maddesi ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8, 8/A ve 8/B maddeleri kaldırılmalı yeni bir Kara Para Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Savaşım Kanunu'nun çıkartılması gerektiğine yalnızca temas etmek uygun olacaktır.⁵⁸

b. Bildirim Türleri Yükümlülüğünün Yeniden Düzenlenmesi ve Bankacıya Bildirim Yükümlülüğü Getirilmesi

Kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı etkin bir savaşım verilebilmesi için bildirim yükümlülüğü türlerinin çağcıl ölçütlere uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Çağcıl ölçütler çerçevesinde iki tür bildirim zorunluluğu bulunmaktadır. Bunlar; *nakit işlem* ve *kuşkulu işlem* bildirim zorunluluğudur. 11.10.2006 tarih ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunda nakit işlem ve kuşkulu işlem bildirim zorunluluğunun düzenlenmesi ve söz konusu zorunluluğa uymayanlara idari para cezası verileceğinin öngörülmesi ilke olarak yerinde olmakla birlikte yapılan düzenleme hatalı ve yetersizdir.

Her şeyden önce 5549 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasındaki şüpheli işlem bildirimini düzenleniş tarzı son derece isabetsizdir.

⁵⁶ Bkz. Dursun, Noterlik Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Önlemler, ss. 72-91.

⁵⁷ Ayrıca, 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun da kaldırılması gerekmektedir. Esasen, 5549 sayılı Kanunla 4208 sayılı Kanunun kontrollü teslimat ve MASAK personeline ek ödemelerle ilgili hükümleri dışındaki tüm hükümleri kaldırılmıştır. Kontrollü teslimat konusu organize suçla ilgili bir husus olduğundan 5537 sayılı Türk Ceza Kanununda, MASAK personeline ek ödeme yapılması ise çalışmalarını Devlet Personel Başkanlığınca yürütülen kamu personel rejimi reformu çabalarının bütünlüğüne zarar verici olduğundan kaldırılması gerekir. Bu çerçevede, 4208 sayılı Kanunun kalan hükümlerinin de kaldırılması, bir başka deyişle, söz konusu kanunun bütünüyle ilga edilmesi gerekir. 4208 sayılı Kanunun kalan hükümlerinin kara para aklamaya doğrudan bir ilgisi kalmadığı için bu çalışmada 4208 sayılı Kanun üzerinde durulmamıştır.

⁵⁸ 5549 sayılı Kanun ve diğer kanunların ilgili hükümlerinin niçin kaldırılması gerektiği "Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanına Karşı Öngörülen Yaptırımlara Genel Bir Bakış" adlı tarafımızdan tamamlanmış bir makalenin Seçkin Yayıncılık tarafından çıkartılan Ceza Hukuku Dergisinde 2008 yılı içerisinde yayınlanacağını tahmin etmekteyiz. Çalışmanın oylumunu büyütmemek açısından bu çalışmada "terörizmin finansmanı" konusunda ayrıntılı bilgi vermekten kaçınılmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bahsedilen makaleye bakılması önerilir.

Söz konusu fıkrada; yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheliyi gerektirecek bir hususun bulunması hâlinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmesinin zorunlu olduğu ifade edilmektedir. Bu düzenlemede bir işlemin şüpheli olup olmadığını değerlendirmeye yetecek ölçüde görevlinin dikkate almasını gerektiren ölçüt veya ölçütlere yer verilememekte, bir işlemin şüpheli olup olmadığının saptanması işi tamamen işlemi yapan görevlinin öznel değerlendirmesine bırakılmaktadır. Bu durum, kuşkulu işlem bildiriminde keyfiliğe yol açacaktır. Daha somut bir deyişle, bir görevlinin kuşkulu işlem bildirimini kabul ettiği bir işlem, başka bir görevli tarafından kuşkulu işlem olarak kabul edilmeyecektir ki bu durumun yol açacağı sakınca ortadadır.

Kara para aklama olaylarını ortaya çıkarabilmek açısından kuşkulu işlem bildirimini, günümüzde, nakit işlem bildiriminden daha fazla bir öneme kavuşmuştur. Kanımca kuşkulu işlemler; nesnel bir takım ölçütler ve bir torba ölçüt ile gösterilmelidir. Nesnel ölçütlerin neler olduğu ülkeden ülkeye değişmektedir. Çağcıl ülkelerin mevzuatlarından ve uluslararası kuruluşların tavsiyelerinden yararlanılmak suretiyle oluşturulacak nesnel ölçütler yasada teker teker sayılmalıdır. Örneğin; bankada, nakit işlem bildirim zorunluluğuna tabi limitte hesap açmak yerine söz konusu limitin altında çok sayıda hesap açılması (mantarlama yöntemi) genellikle bütün ülkelerde şüpheli işlem olarak kabul edilmiş ve bildirim zorunluluğuna tabi tutulmuştur. Bu açıdan, mantarlama yöntemi, şüpheli işlem türlerinden birisi olarak kabul edilmeli ve söz konusu yöntemle karşılaşan banka veya finans kurumu görevlisine bildirim zorunluluğu yükletilmelidir.

Kuşkulu işlem olarak gösterilmesi gereken nesnel ölçütlerin dışında bir de torba ölçüte yer verilmesi gerekir. Torba ölçüt oluştururken, İtalya'nın kara para aklamaya karşı 1991 yılında çıkardığı 197 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinden yararlanılması yerinde olacaktır. 197 sayılı Kanunun 3'üncü maddesi; müşterinin ekonomik yetisi sürgit bir şekilde zihinde tutulmak kaydıyla; niteliği, ölçüsü, doğası veya bildirim yükümlüsünün mesleği icabı bilebildiği diğer koşullar ve eldeki bilgiler çerçevesinde işlemin illetini (sebebini) oluşturan para, mal veya getirinin suçlardan kaynaklandığı yönünde ipucu görülen her işlemi kuşkulu işlem olarak tanımlamaktadır.⁵⁹

İtalya'da, 3'üncü madde gereği kuşkulu işlem bildirim zorunluluğunun doğabilmesi için öncelikle, işlemin, belli bir müşteri açısından olağan dışı

⁵⁹ Bkz. Granata, The Business World and Corruption, s. 131.

olduğunun saptanması gerekmektedir. Bir başka deyişle, bildirim yükümlüsü kurum, işlemin tipi veya işlemin muhatabı bakımından a-tipik bir durumla karşılaştığı, bir başka deyişle, yapılan işlemin dayanağının bir suç getirisi olduğu yönünde kuşku duyduğu her durumda, standart bir form vasıtasıyla kuşku işlem bildiriminde bulunmak zorundadır.⁶⁰

Bu çerçevede; kuşku işlemler iki tür olarak düzenlenmeli, daha somut bir deyişle, öncelikle nesnel olarak kuşku görülen işlemler Kanunda teker teker sayılmalı ve daha sonra ayrıca, 197 sayılı İtalyan Kanununun 3'üncü maddesine benzer bir biçimde, kuşku işlemler bakımından torba bir ölçüde de yer verilmelidir.

5549 sayılı Kanunda düzenlenen nakit işlem bildirim zorunluluğu da son derece isabetsiz bir şekilde düzenlenmiştir. Kanunun 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında; yükümlülerin taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden, Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarı aşanların Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmek zorunda olduğu ifade edilerek nakit işlem bildirim zorunluluğu örtülü bir şekilde düzenlenmektedir. Nakit işlem bildirim zorunluluğunun örtülü bir şekilde düzenlenmesi anlaşılabilir bir husus değildir. Kara para aklama ve terör finansmanı olaylarının etkin bir şekilde ortaya çıkarılabilmesi için, Avrupa Birliği'nin 2005/60/EC adlı Kara Para Aklamayı ve Terörizmin Finansmanını Önleme Direktifine (Direktifte bu sınır 15.000 Avro'dur) uyum sağlamak açısından önceden belirlenecek miktardaki rakamı aşan⁶¹ her türlü işlemin, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilmesi gerekir.

Kara para aklamaya karşı etkin bir savaşım verilebilmesi için çıkarılması gereken Kara Para Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Savaşım Kanununa, nakit ve kuşku işlem durumlarını yetkili makamlara bildiren görevliler için tam bir bağımsızlık düzeneğinin de öngörülmesi gerekir. Tam bağımsızlık düzeneğinin olmadığı durumlarda, görevlilerin, bu arada bankacının, sorumlu olacağı düşüncesiyle, nakit ve şüpheli işlem bildiriminde bulunmaktan kaçınacağı açıktır. Daha somut bir deyişle, Kara Para Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Savaşım Kanununda, nakit ve şüpheli işlem durumlarını yetkili makama bildiren yükümlüler için idari, hukuki ve cezai yaptırımlardan tam bir bağımsızlık düzeneği öngörülmalıdır. Ancak, bu şekilde kurulacak dizgenin etkin bir şekilde çalışması sağlanabilir. Gerçi, 5549 sayılı Kanunun 10'uncu maddesinde; bu kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişilerin hiç bir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulamayacağı, özel kanunlarında

⁶⁰ Bkz. Ibid.

⁶¹ Her yıl yeniden değerlemeye tabi tutulmak koşuluyla, 1 Ocak tarihindeki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif döviz satış kuru ölçüt alınarak 15.000 Avro'ya eşit veya üzeri Yeni Türk Lirasıyla yapılan her türlü işlem.

hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemeyeceği, bu kişilerin kimliklerinin gizli tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemenin gerekli önlemleri alacağı belirtilse de kurulan düzenek eksik bir nitelik taşımaktadır. Çünkü, bu maddede bildirimde bulunanlar için sadece hukuki ve cezai yaptırım başışıklığı öngörülmekte, yönetsel yaptırım başışıklığı öngörülmemektedir. Yönetsel yaptırım başışıklığı öngörülmeden bildirim yükümlüğünün etkin ve etkili bir şekilde işleyebilmesi olanaklı değildir. Örneğin bildirim yükümlüsü görevli; işten atılacağı veya disiplin cezasına çarptırılacağı kanısıyla bildirimden kaçınabilir. Çünkü 5549 sayılı Kanununun 10'uncu maddesinde bildirim yükümlüsü için yönetsel yaptırımlardan başışıklık düzeneği öngörülmemiştir. Bu açıdan kimi hâllerde hukuki ve cezai yaptırım başışıklık düzeneğinden daha önemli olan idari yaptırım başışıklık düzeneğinin, çıkartılması gerekli olan yeni kanunla öngörülmesi mutlak bir zorunluluktur.

c. Kıyı (Offshore) Bankacılığının Yasaklanması

19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun "Kuruluş veya Türkiye'de şube ve temsilcilik açma izni" başlıklı 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında; Türkiye'de münhasıran kıyı bankacılığı faaliyetinde bulunmak üzere banka kurulması veya yurt dışında kurulu bankalarca bu amaçla şube açılması, bunların faaliyet alanları ile finansal raporlama ve denetim usûlleri ve faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması hususlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun kararıyla belirleneceği ifade edilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanununun 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında yer alan bu hüküm son derece isabetsizdir. Gerçekten de, her şeyden önce, "kıyı" (offshore) sözcüğü ilk bakışta vergi kaçakçılığı, gizlilik ve kara para aklamayı çağrıştırmaktadır. Böyle bir olumsuzluğu çağrıştıran kıyı bankacılığının Türkiye'de yürütülmesine izin verilmesi vahim bir hata niteliği taşımaktadır.

Diğer yandan, yukarıda görüldüğü üzere kıyı bankalarına ev sahipliği yapan bölgelerin yönetimlerinden bazıları, varlık sebeplerini kıyı bankalarına bağlamışlardır. Bu yönetimler, örneğin devletler arasındaki adli yardım yoluyla kara para aklanması ile savaşıma duyarsız kalmakta hatta kara parayı adeta teşvik etmektedir. Bu yüzden kıyı bankalarına izin vermek, kara para aklamayla savaşımlı oldukça zorlaştırır.

Kara para ile etkin bir savaşım verebilmek ereğiyle mali ve hukuki açılardan ulusal ve uluslararası alanda çok büyük bir boşluk doğuran kıyı (offshore) bankacılığına Türkiye'de izin verilmemesi, dolayısıyla 5411 sayılı Kanununun 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasının kaldırılması isabetli olacaktır.

Bundan da öte, kara para aklama ile etkin bir savaşım verebilmek için bankaların kıyı bölgelerindeki bankalarla ilişki kurmasına da izin vermemek gerekir.

d) Banka Sırrının Daraltılması

5411 sayılı Bankacılık Kanununun "sırların saklanması" başlıklı 73'üncü maddesinin 3'üncü fıkrasında; bankaların ortakları, yönetim kurulu üyeleri, mensupları, bunlar adına hareket eden kişiler ile görevlileri, sıfat ve görevleri dolayısıyla öğrendikleri bankalara veya müşterilerine ait sırları, bu konuda kanunen açıkça yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamayacakları, bankaların destek hizmeti aldığı kuruluş ve çalışanları hakkında da bu hükmün uygulanacağı, söz konusu yükümlülüğün görevden ayrıldıktan sonra da devam edeceği, ancak, işçi, gemi adamı ve gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve bu nitelikte her çeşit istihkak ödemelerinin özel olarak açılan banka hesabına yapılması hâlinde, bu hesaplara ilişkin bilgi ve belgelerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Hazine Müsteşarlığı ile bunlara bağlı kurum ve kuruluşlara verilmesinin sırrın ifşası sayılmayacağı ifade edilmiştir. Bu maddenin son fıkrasında ilginç bir hükme yer verilmiştir. Buna göre, kredi kuruluşları ve finansal kuruluşların destek hizmeti kuruluşları ile aralarında akdedecekleri yazılı sözleşmeler çerçevesinde bu kuruluşların müşterilerinin risk durumlarının izlenmesi, değerlendirilmesi, kontrolü ve müşteri hizmetlerinin yerine getirilmesi nedeniyle yapılacak bilgi ve belge alışverişi ile hizmet temini ve ayrıca kredi kuruluşları ve finansal kuruluşların kendi aralarında doğrudan doğruya veya en az beş banka tarafından kurulacak şirketler vasıtasıyla yapacakları her türlü bilgi ve belge alışverişinin sırrın açıklanması yasağının dışında olduğu ifade edilmiştir.

5411 sayılı Kanunun 159'uncu maddesinde sır saklama yükümlülüğüne uymayanlar için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin günden ikibin güne kadar adli para cezası hükmolunacağı, banka ve müşterilere ait sırları açıklayan üçüncü kişiler hakkında da aynı cezaların uygulanacağı, sırların kendileri ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklanmış olması durumunda verilecek cezaların altıda bir oranında artırılacağı, ayrıca, fiilin önemine göre sorumluların Kanunun kapsamına giren kuruluşlarda görev yapmalarının iki yıldan aşağı olmamak üzere geçici veya sürekli olarak yasaklanacağı ifade edilmiştir.

5411 sayılı Bankacılık Kanununda yer alan bu hükümler, gittikçe sınır aşan niteliğe sahip olan kara para aklama suçuyla etkin savaşım verebilmek amacıyla banka ve diğer mali kurumların saydam olmasını isteyen çağcıl akıma ters düştüğü gibi hukuksal açıdan da bir takım hatalar taşımaktadır. Bir kere, sır kapsamına nelerin girdiği somut bir şekilde gösterilmemesi vahim bir hatadır.

Sır kapsamına nelerin girdiği somut bir şekilde gösterilmeden belirsiz bir şekilde banka veya müşterilerine ait sırlardan bahsedilmesi, kanımızca, ceza hukukunda geçerli olan kanuni tipiklik ilkesinin kanunların açık ve kesin olması alt ilkesini ihlâl eder. Gerçekten de, bu alt ilke, kanun koyucunun norm yaratırken cezai yönden meşru olan ile olmayanın kesin olarak ortaya konulması için kanuni tipi açık ve belirgin bir biçimde tespit etmesini ifade eder.⁶² Kısacası, bu alt ilke gereği, suçun tipiklik, bir başka deyişle, yasal unsurunun yoruma meydan vermeyecek ölçüde açık ve kesin bir şekilde belirtilmesi gerekir. Sır kavramı somutlaştırılmadığından dolayı bu alt ilkeye aykırı davranıldığı açıktır.

İkinci olarak, Mali Eylem Görev Gücünün yapmış olduğu 40 tavsiyenin 14 ve 15'inci numaralı maddelerinde, mali kurumların kuşkulu işlemlere karşı gösterecekleri en üst seviyedeki dikkat üzerinde durulmuştur. Daha somut bir deyişle, bu maddelerde, mali kurumların; karmaşık, büyük çaplı, olağan dışı ve görünürde hukuki ve ekonomik bir amacı bulunmayan işlemlere karşı özel bir dikkat göstermeleri gerektiği ifade edilmiş ve böyle durumlarda işlemlerin amacı ve temelini araştırılarak bulguların yazıya dökülmesi ve durumun üstlere, denetleyicilere ve güvenlik görevlilerine bildirilmesi istenmiştir. Mali kurumun, fonun suç faaliyetinden elde edildiği yönünde şüphe duyduğu hallerde durumu, vakit geçirmeden şüphesiyle birlikte yetkili makamlara iletmesi de istenmiştir. 16'ncı maddede ise çok ilginç bir konuya temas edilmiştir. Bu tavsiyeye göre, mali kurum veya çalışanlarının yetkili makamlara iyi niyetli olarak yaptıkları kuşkulu işlem bildiriminde suç faaliyetinin ne olduğu tam olarak bilinmese bile veya suçun gerçekte olup olmadığı önem taşımaksızın mali kurum veya çalışanlarının, sözleşmeden, kanundan veya düzenleyici hükümlerden doğan ve sır saklama yükümlülüğünü ihlaline bağlanan cezai ve hukuki yaptırımlara karşı koruyucu yasal düzenlemelere sahip olacağı ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere tavsiyenin bu maddelerinde kuşkulu işlemlere karşı en üst seviyede dikkat gösterilmesi ve bu bildirim iyiniyetle yapanların sır saklama yükümlülüğünü ihlal ettiğinin kabul edilmemesi esas getirilmiş iken, 5541 sayılı 73'üncü maddesinde buna temas edilmemesi önemli bir hata oluşturmuştur. Gerçi, 5549 sayılı Kanunun yukarıda bahsedilen 10'uncu maddesindeki; bu kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişilerin hiç bir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulamayacağı hükmünden yola çıkılarak, bildirim yükümlülüğünü yerine getirenlerin sır saklama yükümlülüğünü ihlal etmeyeceği, dolayısıyla cezai yaptırıma tabi tutulmayacağı sağlanabilir. Ancak 5549 sayılı Kanun, OECD tavsiyesinin aksine "iyi niyetle yapılan bildirim" ve "suç faaliyetinin ne olduğu tam olarak bilinmese bile veya suçun gerçekte olup olmadığı önem taşımaksızın" gibi kavramlara yabancı olduğundan OECD tavsiyesi

⁶² Bkz. Toroslu, Ceza Hukuku, s. 28.

doğrultusunda 5411 sayılı Kanunun 73'üncü maddesinde böyle bir ayrık hükmeye yer verilmemesi karmaşaya ve hukuksal istikrarsızlığa yol açacaktır.

Üçüncü olarak, 5411 sayılı Kanunun 159'uncu maddesinde; sır saklama yükümlülüğüne uymayanlar için bir yıldan üç yıla kadar hapis ve bin günden ikibin güne kadar adli para cezası hükmolunacağı, banka ve müşterilere ait sırları açıklayan üçüncü kişiler hakkında da aynı cezaların uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu hüküm, kanımızca, bütünüyle hatalıdır. Gerçekten de, bir suçun hukuki konusu, suç tarafından ihlal edilen hukuki varlık veya menfaattir. Bu hukuki varlık veya menfaatler bireylere, topluma veya devlete ait olabilir, bir diğer deyişle, bireysel, toplumsal veya kamusal nitelik taşıyabilir.⁶³ Diğer yandan her suçtan bir de zarar doğar. Bu zarar iki türdür. Her şeyden önce bir suçta her zaman bir sosyal zarar bulunur. Bu zarar türü, fiil ile devletin menfaateri arasındaki çatışmada yer alır. Söz konusu zarar olgusu fiili suç haline getirmenin nedenini oluşturur. Daha açık bir deyişle, devlet, bazı fiilleri toplumun korunması veya gelişmesi yönünden engel olarak gördüğü için ceza tehdidi ile yasaklamaktadır. Suçtan doğan ikinci zarar, yine her suçta bulunan doğrudan zarar adı verilen bir zarar türüdür. Doğrudan zarar, hukuken korunan kamusal veya özel nitelikteki bir menfaatin ihlalinin oluşur ki bu ihlal her suçta vardır. Çünkü, suçun özelliği gereği, daima başkasının refahı için zararlı bir şey olmasının yanında, devlet, bir fiili ceza tehdidi ile yasaklarken daima belirli bir varlık veya menfaati korumayı da amaçlar. Söz konusu ihlal, korunan varlık veya menfaatin tamamen veya kısmen zarara uğramasına veya sadece tehdit edilmesine, bir başka deyişle, gerçek veya gizilgüç (potential) bir zararın gerçekleşmesine göre zarar verme ve tehlikeye koyma olarak iki şekilde ortaya çıkar.⁶⁴

Bu çerçevede, nesnel bir değerlendirme yapmak gerekirse banka ve müşterilerine ait sırların açıklanmasıyla cezai yaptırım davet edecek tarzda ne zarar doğabilir ne de suçun hukuki konusu oluşabilir. Esasen cezai yaptırımın uygulanması; ilgili kişi açısından bir külfet (burden) oluşturduğu gibi devlet açısından da bir külfet oluşturur. Bu açıdan bir fiili cezai yaptırıma tabi tutarken oldukça dikkatli davranılmalı ve diğer yaptırımların işe yaramaz veya yaramayacağı düşünülüyorsa son çare olarak (the last resort) cezai yaptırıma başvurulmalıdır. Bu yüzden -aşağıdaki durum ayrık tutulursa- sır ihlaline bağlanan cezai yaptırımların kaldırılarak konunun özel hukuktaki tazminat sorumluluğu çerçevesinde çözümlenmesi uygun olacaktır.

Diğer yandan, 5411 sayılı Kanunun 159'uncu maddesinde; sırların kendileri ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklanmış olması

⁶³ Bkz. Toroslu, a.g.e., s. 48.

⁶⁴ Bkz. Toroslu, a.g.e., ss. 46-47.

durumunda verilecek cezaların altıda bir oranında artırılacağı ifade edilmektedir. Bu hüküm yerinde olmakla birlikte eksiktir. Gerçekten de, sır niteliğinde olmasa bile bilginin, görevli veya üçüncü şahısların yararına kullanılması durumunda da cezai yaptırımların öngörülmesi gerekir. Çünkü, ancak bu şekilde kişisel verilerin etkin bir şekilde korunması sağlanabilir. Öte yandan, maddede, fiilin önemine göre sorumluların Kanunun kapsamına giren kuruluşlarda görev yapmalarının iki yıldan aşağı olmamak üzere geçici veya sürekli olarak yasaklanacağını ifade eden hüküm ceza politikası açısından uygun değildir. Kişiye, sırların⁶⁵ kendisi ya da başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklanmış olmasından dolayı ceza verilip infazı yapıldıktan, böylece kişinin topluma olan borcunu ödemesinden sonra bankalarda geçici veya sürekli olarak çalışmanın yasaklanması şeklinde o kimseye ek külfetler yüklenmesi mahkumun topluma kazandırılması anlayışıyla bağdaşmaz. Kuşkusuz, cezanın suçlunun şahsına uydurulması prensibi gereği kişiye ceza dışında bir takım ek külfetler yüklenebilir ancak söz konusu külfetlerin, alt ve üst sınırları yasa tarafından gösterilmesi, bir başka deyişle, sadece geçici olarak bankalardan çalışmaktan yasaklanma cezasının öngörülmesi ve bu cezanın uygulanmasının da yargıcın takdirine bırakılması gerekir.

2- Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılmasına Karşı Alınması Gereken Yönetmelik Önlemler

Kara para aklama ve terörün finansmanına karşı etkin bir savaşım verilebilmesi için yönetmelik temelde de bir takım önlemlerin alınması kaçınılmazdır. Bu çerçevede, öncelikle, bankacıların işlemlerinde uymaları gereken etik kuralların usul ve esaslarının yasal temelde belirlenmesi, daha sonra ise söz konusu etik kuralların Türkiye Bankalar Birliği tarafından ayrıntılı bir şekilde saptanması ve etik ilkelere uymayan banka görevlileri için "işten atma" dahil çeşitli yaptırımların öngörülmesi ve uygulanması gerekir.

19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 75'inci maddesinde; bankalar ile bunların mensuplarının bu kanuna, ilgili düzenlemelere, kuruluş amaç ve politikalarına uygun olarak faaliyetlerin icra edilmesini temin etmeye ve yönetimde adalet, doğruluk, dürüstlük ve sosyal sorumluluğu esas almaya yönelik etik ilkelere uymakla yükümlü oldukları, etik ilkelerin, kuruluş birlikleri tarafından Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun uygun görüşü alınmak suretiyle belirleneceği ifade edilmiştir. Bankacılık Etik İlkeleri, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 15.6.2006 tarih ve 1904 sayılı kararı ile uygun görüşü alınarak Türkiye Bankalar Birliği tarafından 26 Temmuz 2006 tarihinde yayımlanmıştır.⁶⁶

⁶⁵ Ya da bilgilerin.

⁶⁶ Bankacılık Etik İlkelerinin tam metni için bkz. (<http://www.tbb.org.tr/turkce/mevzuat/etikilkeler.doc>, Erişim Tarihi, 27.6.2008).

Kara para aklama ve terörün finansmanına karşı bankacılık temelinde etkin bir önlem alınabilmesi için Bankacılık Etik İlkelerinin doğrudan Türkiye Bankalar Birliği tarafından belirlenmesi yerine her şeyden önce konu hakkında çerçeve bir yasa çıkartılmalıdır. Çünkü, Türkiye, yazılı bir hukuk kültürüne sahip olduğundan konu hakkında çerçeve bir yasa çıkartılmadan sağlam bir bankacılık etik altyapısı oluşturulamaz. Çıkarılacak bu yasa bankacıların uymaları gereken etik kurallar ve ihlali hâlinde yaptırımlar ana hatları ile belirlenmelidir. 5411 sayılı Kanunda olduğu gibi etik kural ve ilkeler konusunda usul ve esaslar gösterilmeyerek etik ilkeleri belirleme yetkisinin doğrudan Türkiye Bankalar Birliğine bırakılması doğru değildir. Bankacıların uymaları gereken etik kural ve ilkelerin usul ve esaslarının yasa ile belirlenmesi uygulamada tekdüzeliği sağlayacak ve konunun Türkiye Bankalar Birliği tarafından sık sık değiştirilebilmesi nedeniyle doğabilecek hukuki istikrarsızlığın oluşabilmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

Bankacıların Etik İlkeleri Yasasının çıkartılması, kanımca, kara para aklama ve terörizmin finansmanına bankacılık yoluyla da etkin savaşım verilmesi açısından büyük katkılar sağlayacaktır. Bankacıların Etik İlkeleri Yasası çıkartılırken bankacıların mesleklerinin gerektirdiği dürüstlükle ilgili kurallara yer verilmeli, dürüstlükle ilgili etik kuralların bir kez ihlali (bu arada bankacının kara para aklaması veya terörü finanse etmesi de etik kural ihlali olarak değerlendirilmelidir) hâlinde bile Türkiye Bankalar Birliğinin kararıyla bankacının görevine son verilmelidir. Çünkü, Evans'ın da isabetli olarak belirttiği üzere bankacının sağlam olmayan müşterilerini eylememelerinden doğan çeşitli sahtekarlıklardan veya banka görevlilerinin suçlulara yardım etmesinden dolayı oluşabilecek güven kaybı, bankaları doğrudan doğruya zarara uğratabilmektedir.⁶⁷ Banka görevlilerinin suçlulara yardım etmesinden dolayı oluşabilecek güven kaybı konusu oldukça önemli olduğundan üzerinde biraz daha fazla durulması uygun olacaktır.

Banka veya diğer finans kurumu olarak bir mali kurumun kara para aklaması, o mali kurumun büyük bir güven ve itibar kaybetmesine yol açar. Gerçekten de, FATF'in isabetli bir şekilde belirttiği üzere, banka veya diğer mali kurumların güvenilirliği ve dürüstlüğü, büyük ölçüde, anılan kurumların yüksek ahlaki, yasal ve mesleki kurallara bağlı olarak iş gördüklerine dair inançtan kaynaklanır. Bir mali kurumun güvenilir ve dürüst olduğu yönündeki inanç, o mali kurum için en kıymetli bir hazinedir. Bir mali kurumun çalışanlarının veya yöneticilerinin yolsuzluğa bulaşması veya suçtan elde edilen gelire duyarsız kalarak kirli fonları aklaması, söz konusu mali kurumu, suçlularla birlikte karanlık işlere sokacak ve böylece o mali kurum, bir suç şebekesinin

⁶⁷ Evans, Money Laundering: Joining Forces To Prevent It, s. 4.

içerisinde yer almış olacaktır. Bir mali kurumun bu şekilde karanlık işlere girmesi veya bulaşması, o mali kurumun; müşteriler, diğer mali kurumlar ve denetleyici kurumlar nezdindeki saygınlığını ortadan kaldıracaktır.⁶⁸

Bankacıların uymaları gereken ikincil etik kuralları (örneğin, yönetmelik) oluşturma, genelge ve kılavuz çıkartma ile etik kuralları uygulama görevi ise bankacının mesleki bağımsızlığına saygının bir gereği olarak Türkiye Bankalar Birliğine verilmelidir. Gerçi, Türkiye Bankalar Birliği Eylül 2005 tarihinde Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Önemi ve Türk Bankacılık Sisteminde Uygulama Kılavuzu⁶⁹ adlı bir rehber yayınlamak için bir çaba içerisine girilmişse de bu çaba kanımızca son derece yetersizdir. Bir kere söz konusu kılavuzda belirtilen hususlara uyulmamasının herhangi bir yaptırımı bulunmamaktadır. Diğer yandan, kılavuzda, kara para aklama kuşkusu oluşturabilecek hâller ayrıntılı ve kapsamlı bir şekilde sayılmamıştır.⁷⁰ Diğer yandan, Kılavuzun kimi hükümleri Avrupa Birliğinin 2005/60/EC adlı Direktifine, FATF'ın 40 Tavsiyesine, Basel ve Wolfsberg Kurallarına tam uyarlı da değildir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi aşağıda verilmektedir.

Kara para aklama olaylarını ve terörizmin finansmanını önlemek açısından bankacının basiretli bir şekilde hareket etme ilkesine uyması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Müşterini tanı "know your customer" ilkesi olarak da adlandırılan bu ilkenin neleri kapsadığı, Avrupa Birliğinin 2005/60/EC adlı Direktifinin 8'inci maddesinin 1'inci fıkrasında somut bir şekilde gösterilmiştir.⁷¹ İşte, Direktifin 9 uncu maddesinin son fıkrasında, "müşterini tanı" ilkesinin sadece yeni müşteriler açısından değil, risk algılama temeline dayalı olarak mevcut müşteriler açısından da uygun zamanlarda süreceleştirilmesi gerektiği belirtilmesine rağmen bunun Kılavuzda açık bir şekilde ifade edilmemesi önemli bir hata oluşturmaktadır.

Türkiye Bankalar Birliğinin söz konusu kılavuzu, Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) yapmış olduğu tavsiyelere de tam olarak uyarlık taşımamaktadır. Gerçekten de, FATF'ın yapmış olduğu 40 tavsiyenin⁷² 13 numaralı maddesinde; ülkelerin, yeni ve gelişmekte olan teknolojiler yardımıyla

⁶⁸ Fazla bilgi için bkz. (http://www.oecd.org/fatf/MLaundering_en.htm).

⁶⁹ Bu kılavuzun tam metni için bkz.

<http://www.tbb.org.tr/turkce/iyiuygulamalar/TBB%20Klavuz%20180805.doc>, 27.6.2008).

⁷⁰ Örneğin, yukarıda ayrıntılarıyla belirtilen *mantarlama işlemi* özen ve dikkat gerektiren işlemler arasında gösterilmemiştir.

⁷¹ Direktifin 8'inci maddesinin 1'inci fıkrası hakkında bilgi için bkz. Dursun, Noterlik Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Önlemler, s. 87.

⁷² FATF tarafından yapılan 40 tavsiyenin tam metni ve açıklayıcı yorumları için bkz. (http://www.oecd.org/fatf/40Recs_en.htm).

ortaya çıkan gizlilik yüzünden oluşabilecek kara para aklama tehlikesine karşı gerekli tedbirleri almaları önerilmiş iken, Türkiye Bankalar Birliğinin söz konusu kılavuzunda bu husustan bahsedilmemesi önemli bir eksiklik oluşturmıştır.

Ayrıca, FATF'ın 40 tavsiyesinin 17'nci maddesinde; mali kurumların, şüpheli işlem bildiriminde bulunduğu durumlarda müşterileri bilgilendirmemesi, 19'uncu maddesinde ise, mali kurumların kara para aklamaya karşı programlar geliştirmesinin önemli olduğu, söz konusu programların asgari olarak kara paraya karşı banka bünyesinde oluşturulacak iç politikanın bütün sürecini kapsaması, sürecin nasıl işleyeceğini göstermesi, mali kuruma alınacak kimselerin yüksek etik değerlere sahip olmasını sağlaması, mali kurumda çalışan kimselerin konu hakkındaki hizmet içi eğitimini öngörmesi ve sistemi kontrol edecek denetim iş görüşelliğini (fonksiyonunu) kapsayıcı niteliklere sahip olması istenirken Türkiye Bankalar Birliğinin bahsi geçen kılavuzunda bu hususlara tam ve ayrıntılı bir şekilde temas edilmemesi, diğer bir önemli eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Yine, FATF tarafından yapılan 40 tavsiyenin, 26'nci maddesinde; banka ve diğer mali kurumları denetleme görevi bulunan üst kurumların, denetlediği kuruluşların kara para aklamaya karşı yeterli politika ve programlarının bulunmasını sağlamaları görevinin bulunduğu, 27'nci maddede; bankacılık konusundaki üst kurumların, FATF tavsiyelerinin banka ve diğer mali kurumlar tarafından tam bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını denetlemeleri gerektiği, 28'inci maddede; yetkili makamların şüpheli müşteri davranış tiplerini gösteren kılavuzları mali kurumlar için hazırlamaları ve bu programları devamlı bir şekilde güncelleştirmeleri ve söz konusu kılavuzların mali kurum personeli için eğitici bir fonksiyonunun bulunması gerektiği, 29'uncu maddede ise, mali kurumların yasa dışı işlemlerle uğraşan suç faileri veya onların işbirlikçileri tarafından ele geçirilmesini önlemek amacıyla ülkelerin gerekli düzenlemelerde bulunmaları ifade edilmiş olmalarına rağmen kılavuzda bu hususlara somut olarak değinilmemesi ve bu bağlamda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ile Türkiye Bankalar Birliğinin kara para ile savaşım ve terörizmin finansmanı ile savaşımında rollerinin açık ve ayrıntılı bir şekilde gösterilmemesi başka bir önemli eksiklik oluşturmıştır.

Türkiye Bankalar Birliğinin Kılavuzunda "müşterinin tanınması ilkesi"nden bahsedilmesine⁷³ rağmen Basel ilkelerinin aradığı anlamda bu ilkenin içeriği doldurulamamıştır. Basel ilkelerine göre, "müşterini tanı ilkesi" bankaların müşterilerinin gerçek kimliğini tespit edebilmek için makul çabalar göstermesi yanında, bankaların, ödemeler dengesi bilançosunda varlık veya

⁷³ Kılavuzun s. 6 ve devamına bkz.

yükümlülük tarafında göstermek üzere yeni müşterilerinin iyi niyetini belgeleyecek etkin bir süreç başlatması gereğine de işaret eder.⁷⁴ Türkiye Bankalar Birliğinin bahsedilen kılavuzunda bu bağlamda ödemeler dengesi bilançosundan bahsedilmemesi önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Türkiye Bankalar Birliğinin söz konusu kılavuzu Wolfsberg Kurallarının⁷⁵ gereklerini de tam olarak karşılamamaktadır. Kara Para Aklanması ile Savaşım konusundaki Wolfsberg Kurallarına göre banka; müşteri tarafından vekaletname sahibi bir şahıs veya başka bir yetkili imza sahibi tayin edildiği durumda, müşteri bakımından gösterilen özenin vekil bakımından da göstermesi gerekir. Kılavuzda müşteri bakımından gerekli özenin gösterileceği belirtildiği hâlde,⁷⁶ vekil hakkında açıkça bir dikkat ve özen yükümlülüğünden bahsedilmemiştir. Bu durumun önemli bir eksiklik oluşturduğu ortadadır.

Yine Wolfsberg kurallarına göre kamu görevlileri, kamunun üst düzey yöneticileri, politikacılar, önemli siyasi parti görevlileri gibi kamunun güven duyduğu makam ve mevkiide bulunan veya bulunmuş olan kişiler ile bunların aileleri ve yakın dostlarının bankalar tarafından daha fazla incelemeye tabi tutulması gerektiği ifade edilmesine rağmen, Kılavuzda bu hususun sadece siyasi nüfuz sahibi kişiler ile sınırlandırılması⁷⁷ son derece isabetsiz olmuştur. Siyasi nüfuz sahibi kişilerin aileleri ve yakın dostlarının hesapları dikkatli ve özenli bir şekilde incelenmeden siyasi nüfuz sahibi kişiler bağlamında kara para aklama ve terörizmin finansmanıya etkin bir savaşım verebilmek olanaksızdır.

Wolfsberg kuralları, bankaların olağandışı veya şüpheli faaliyetlerinin belirlenmesine ilişkin yazılı bir politikasının olması gerektiğini ve bu politikada neyin şüpheli veya olağandışı kabul edildiğinin tanımlanacağı ve örneklerinin verileceğini de belirtmiştir. Olağandışı veya şüpheli faaliyetlere; gerekli özen yükümlülüğüne uygun olmayan hesap işlemleri veya diğer faaliyetler, belli bir tutarın üzerindeki nakit işlemleri ve hesaba para yatırma, hesaptan para çekme veya hesaptan havale yapma işlemleri (pass through/in-and-out) örnek olarak gösterilmiştir. Wolfsberg kuralları, ayrıca, bankalara, bağımsız bir birimin risk değerlendirmesi ve onun onayını gerektiren bir istisna ve sapma usulü belirleme yükümlülüğü yüklemiş, ayrıca, bankaların kara para aklamanın önlenmesinden sorumlu olacak, yeterli sayıda personeli bulunan bağımsız bir bölüm kurması gerektiğini ifade etmiştir. Bu hususlara, söz konusu kılavuzda somut bir şekilde temas edilmemesinin büyük bir eksiklik oluşturduğu ortadadır.

⁷⁴ Basel ilkeleri konusunda fazla bilgi için bkz. Evans, Money Laundering: Joining Forces To Prevent It, ss. 4-5.

⁷⁵ Wolfsberg'in niteliği ve kurallarının tam metni için bkz. (http://www.wolfsberg-principles.com/wolfsberg_principles.html)

⁷⁶ Bkz. dip not 73.

⁷⁷ Bkz. Kılavuz, s. 11.

3- Bankacılık Yoluyla Kara Para Aklanılmasına Karşı Alınması Gereken Eğitimsel Önlemler

Kara para aklama ve terörün finansmanına karşı etkin bir savaşım verilebilmesi için alınması gereken bir başka önlem; bankacıların kara paranın zararları ve ona karşı etkin mücadele yolları konusunda sürgit bir şekilde eğitime tabi tutulmasıdır. Nitekim, Wolfsberg kuralları da; eğitim, öğretim ve bilgilendirmeye de özel bir öncelik tanıyarak, bankaların, müşterilerle ilişkide bulunan tüm personeli ile uyum ve kontrol birimi personeline, kara para aklama işlemlerinin belirlenmesi ve önlenmesi konusunda bir eğitim programının oluşturulması gerektiğini ifade etmiş ve yine bankaların yeni personeline, kara para aklamının önlenmesine ilişkin usullerle ilgili rehber hazırlamasının gerekli olduğunu belirtmiştir.

Yapılacak eğitimde, kara para aklama ve terörün finansmanın kötülüğü, hukuki bir deyişle, kara para aklama veya terörün finansmanının hangi hukuki varlık veya menfaatleri ihlal ettiği veya tehlikeye bıraktığı konusunda noterlerin derin bir bilince kavuşturulması kara para aklama ve terörün finansmanı ile etkin bir savaşım açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Kirli paraların ekonomik, mali, sosyal ve kültürel açıdan derin yaralar açtığı ve terörizmin bir toplumun temelinde büyük zararlar vereceği ayrıntılı bir şekilde bankacılara anlatılmalıdır. Ayrıca, kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı sadece ceza hukuku önlemlerinin yetmeyeceği, bu konuda bankacılara da büyük görevler düştüğü ancak elbirliğiyle yapılacak çabalar sonucu kara para aklama ve terörizmin finansmanını önleme konusunda başarılı olunacağı vurgulanmalıdır.⁷⁸

Kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı eğitim yoluyla bankacılarda bir bilinç oluşturulamazsa, hangi tür önlem alınır alınmaz kara para aklama ve terörün finansmanı ile etkin bir savaşım verebilmek kanımızca olanaklı değildir.

SONUÇ

Günümüzde oldukça karmaşık ve girift bir yapıya sahip olan kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı savaşım da yaşamsal derecede önem taşısa da sadece banka temelinde veya hukuki yaptırımlarla etkili bir savaşım verilebilmesi olanaklı değildir. Bir başka deyişle; kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı geniş açılı yaklaşılmayıp soruna sadece banka temelinde

⁷⁸ Karş. Avrupa Birliği Direktifinin Açıklama Kısmının 1 No'lu Kısmı.

veya hukuki yaptırımlarla yaklaşırsa, buzdağının yalnızca görünen kısmı ile uğraşmış olunur. Bu açıdan kara para ve kara para aklama suçuyla savaşında başarı kazanılabilmesi için soruna tek boyutlu olarak sadece banka temelinde veya hukuki yaptırımlar öngörülerek yaklaşılmamalı, sosyal, ekonomik, mali ve kültürel zeminde başka bir takım önlemlerin de alınması gerekir. Nitekim, bu zamana kadar kara para aklama ve terörün finansmanı ile savaşım konusundaki uluslararası girişimlerin en kapsamlı ve detaylısını hazırlayan Mali Eylem Gücü de yapmış olduğu tavsiyelerde kara para aklanması ve terörün finansmanına karşı yalnızca cezai tedbirlere yer vermekle yetinilmemekte, kara para aklama ve terörün finansmanını önleyici bir takım mali, idari ve diğer tedbirlere de yer vermektedir.

Gerçekten de, salt bankacılık temelinde en ayrıntılı önlem alınarak veya kendi başına en çağcıl hukuki yaptırımlarla kara para aklanması ve terörün finansmanını önlenmesi olanaksızdır. Bundan da öte, salt banka temelinde veya hukuki yaptırımlarla kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı savaşım verilmesinin bazı sakıncaları da bulunmaktadır. Çünkü yalnızca banka temelinde veya hukuki yaptırımlarla kara para aklama ve terörizmin finansmanına karşı önlem alınması, hukuk alanında aldatıcı bir güven duygusu yaratmakta ve kara para aklama ile terörizmin finansmanına karşı gerçek çözüm olan çok boyutlu tedbirlerin alınması zorunluluğunu ikinci plana attığından yanıltıcı olabilmektedir.

Kara para aklanması ve terörizmin finansmanı konusunda başlangıçta bir gerçeğin itiraf edilmesi gerekir. Bu gerçek ise, kara para aklama ve terörizmin finansmanı olgusunun bütün çağcıl toplumların kaderi olması ve anılan olguyla mücadele edilmesinin oldukça zor olmasıdır. Hangi tür tedbir alınır alınsın kara para aklanması ve terörizmin finansmanının kökünü kazımak mümkün değildir. Bununla birlikte, alınacak idari, sosyal, ekonomik, yasal ve diğer tedbirlerle kara para aklama ve terörizmin finansmanı olaylarını toplumun en az zarar göreceği bir seviyeye indirmek mümkündür.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Abadinsky, Howard. Organized Crime. Third Edition, Nelson-Hall Inc. Chicago, 1991.

Adamoli, Sabrina, Nicola Di Andrea, Savona U. Ernesto, Zoffi Paola. Organized Crime Around the World. HEUNI, Helsinki 1998.

DIRECTIVE 2005/60/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 26 October 2005 on the prevention of the use of the Financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing. Official Journal of the European Union. 25.11.2005, L 309/15.

Dursun, Hasan. Organize Suça Genel Bir Bakış. DPT Yayınları, Ankara, 2001.

...Noterlik Yoluyla Kara Para Aklanılması ve Alınması Gereken Önlemler, Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi, Sayı 130, 15 Mayıs 2006.

Granata, Enrico. The Business World and Corruption. Responding Corruption adlı kitabın içerisinde yayımlanmıştır. UNICRI, Yayın Numarası, 63, Rome/Milan, 2000.

Quirk, J. Peter. Money Laundering: Muddying the Macroeconomy, Finance & Development, March 1997, ss. 7-9.

Savona U. Ernesto, Adamoli Sabrina, Paola Zoffi ve Michael DeFeo. Organized Crime Across The Borders (Preliminary Results), HEUNI Paper No. 6, 1995.

Evans, L. John. Money Laundering: Joining Forces To Prevent It. 8 Nisan 1997 tarihinde Bankers Club'un Mexico City'de Düzenlediği Seminare sunulan Tebliğ. (<http://www.law.ubc.ca/centres/icclr/>).

McDonell, Rick. Money Laundering Methodologies and International and Regional Counter-Measures. 7-8 Mayıs 1998 tarihinde Sydney, Avustralya'da düzenlenen "Gambling, Technology ve Society" adlı Seminare sunulan tebliğ. (<http://www.aic.gov.au/au/conferences/gambling/mcdonell.pdf>).

Toroslu, Nevzat. Ceza Hukuku, Savaş Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1991.